

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1913-BAN.

I.

Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége az 1913-ik évben főnállásának 16-ik évét töltötte be. Kettős feladatának, hogy t. i. az állami segélyezésben részesülő tudományos közgyűjtemények fölött az állami felügyeletet gyakorolja s hogy a múzeumi és könyvtári ügy fejlődését az országban a tudomány és közművelődés érdekeinek megfelelőleg irányítsa, ez évben is igyekezett megfelelni.

E munkáság könyvtári részének eredményeit a Főfelügyelőség évi jelentése alapján a következőkben ismertetjük:

Az állam és a társadalmi tényezők által fenntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1913-ik évben 86 intézet tartozott az Országos Főfelügyelőség hatáskörébe. Ez intézetek közül 32 volt az önálló nyilvános könyvtár, 37 rendelkezett kisebb-méretű, nyilvános használatra szánt könyvtár felett, míg a szakkönyvtárak száma 9-et tett.

Az állami felügyelet alatt álló intézetek száma a múlt év folyamán hárommal emelkedett. Ezek közt csupán egy nyilvános könyvtár van, a marosvásárhelyi ref. kollégiumé. A marosvásárhelyi Ferencz-József Közművelődési Ház formailag még nincs ugyan a Főfelügyelőség felügyelete alá rendelve, a Főfelügyelőség Szabályzata 7. §. a) 1—2. pontja értelmében azonban hatásköre erre az intézetre is kiterjed.

A Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetéül az 1913. évi állami költségvetésben 345.525 koronát állapított meg a törvényhozás, mely összegből a rendes kiadásokra 195.025 korona, a rendkívüli kiadásokra pedig 150.500

korona esett. E javadalmi tételek az 1912. évi költségvetéshez képest 28.145 K-val emelkedtek.

A rendkívüli, átmeneti kiadások összegéből az országos felügyelet alatt lévő könyvtárak építkezéseinek és berendezéseinek segélyére:

1. Az <i>alsókubini</i> Csaplovits-Könyvtár berendezése és telkének rendezésére adott 18.000 K segély 2. részlete...	3.000 K
2. A <i>hódmezővásárhelyi</i> kaszinó épületének múzeum és könyvtári célokra való megvételére engedélyezett 70.000 K államsegélynek 5. részlete	6.000 «
3. A <i>szászvárosi</i> Kún-kollégium könyvtára berendezésére adott 14.000 K 1. részlete	2.000 K
Összesen tehát	11.000 K

folyósított.

A Főfelügyelőség rendelkezésére álló anyagi eszközök felhasználásánál az 1913. évben is az eddigi eljárást követte. A hatáskörébe tartozó tudományos közgyűjteményeknek rendes évi államsegélyek címén pénzbeli támogatást nyújtott, a vallás- és közokt. minisztériumhoz eziránt tett javaslatban lehetőleg igyekezve ez intézetek által eddig nyert évi segélyek összegénél megmaradni, hogy ilykép a segélyt állandósítva, a gyűjtemények rendszeres és folytonos gyarapítását, amire a rendes évi segély elsősorban hivatva van, lehetővé tegye. Ahol azonban a szükség úgy kívánta, ott nemcsak a gyarapítás céljaira, hanem a fenntartáshoz való hozzájárulásként is, pl. helyiség bérére vagy személyi kiadásokra is kieszközölt megfelelő államsegélyt.

A rendes segélyeken, valamint a rendkívüli átmeneti kiadásoknál felsorolt államsegélyek folytatólagos részletein kívül a Főfelügyelőség a rendelkezésére bocsátott javadalomból rendkívüli segélyeket is nyújtott az intézeteknek.

Könyvtári célokra az 1913. évben 34.800 K rendes segélyt folyósított a minisztérium, még pedig:

1. az *alsókubini* Csaplovits-Könyvtárnak 700 Kt, 2. az *aradi* Közművelődési Háznak 1700 Kt, 3. a *balassagyarmati* Nógrád-vármegyei Múzeumnak 600 K, 4. a *bártfai* Sárosvármegyei Múzeumnak 300 Kt, 5. a *besztercebányai* Városi Múzeumnak 300 K, 6. a *budapesti* Könyvtár-Egyesületnek 1500 Kt, 7. a *budapesti* Ráday-Könyvtárnak 800 Kt, 8. a *debreceni* reform. főisk. könyvtárának 1800 Kt, 9. a Szolnokdobokam. Irod. Történelmi és Etnogr. Társaság könyvtárának *Désen* 400 Kt, 10. az *eperjesi* ág. h. ev. lyceum könyvtárának 800 Kt, 11. a *felkai* Tátra-Múzeumnak 100 Kt, 12. a *győri* Városi Könyvtárnak 800 Kt, 13. a *gyulafehérvári* Múzeumnak 400 Kt, 14. a *gyulafehérvári* Battyhány-Intézetnek 1000 Kt, 15. a *hódmezővásárhelyi* reform. főgimn. könyvtárának 800 Kt, 16. a *kassai* Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeumnak 2000 Kt, 17. a *kecskeméti* Városi Múzeumnak 500 Kt, 18. a *keszthelyi* Balatoni Múzeumnak 300 Kt, 19. *késmárki* ág. h. evang. lyceum könyvtárának 800 Kt, 20. a *kiskúnfelegyházi* Városi Múzeumnak 400 Kt, 21. a *kiskúnhalasi* a ref. főgimnázium könyvtárának 600 Kt, 22. a *komáromi* Várm. Könyvtárnak 600 Kt, 23. a *losonci* Városi Közkönyvtárnak 400 Kt, 24. a *lőcsei* ág. h. ev. egyház könyvtárának 400 Kt, 25. a *máramarosszigeti* reform. főiskola könyvtárának 1600 Kt, 26. a *nagybányai* Városi Múzeumnak 400 Kt, 27. a *nagyenyedi* Bethlen-főiskola könyvtárának 800 Kt, 28. a *nagyszombati* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 29. a *nyitrai* Vármegyei Múzeumnak 500 Kt, 30. a *pápai* ref. főisk. könyvtárának 1000 Kt, 31. a *pozsonyi* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 32. a *rimaszombati* Gömörmegyei Múzeumnak 300 Kt, 33. a *sárospataki* ref. kollégium nagy könyvtárának 1200 Kt, 34. a *sümegei* állami Darnay-Múzeumnak 200 Kt, 35. a *szamosújvári* Örmény-Múzeumnak 300 Kt, 36. a *szatmári* Kölcsey-Kör múzeumának 400 Kt, 37. a *szászvárosi* ref. Kún-kollégium könyvtárának 800 Kt, 38. a *szegedi* Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeumnak 2800 Kt, 39. a *székszárdi* Múzeumnak 200 Kt, 40. a *székesfehérvári* Múzeumnak 300 Kt, 41. a *szentesi* Csongrádmegyei Múzeumnak 200 Kt, 42. a *szombathelyi* Múzeumnak 1000 Kt, 43. a *temesvári* Városi Könyvtárnak 1000 Kt, 44. a *váci* Múzeumnak 300 Kt;

45. a *verseci* Múzeum és Könyvtárnak 600 Kt, 46. a *veszprémi* Múzeumnak 300 Kt, 47. a *zombori* Városi Könyvtárnak 1000 Kt. A *beszerzésekre, rendezésekre és butorozásokra* rendelt javadalmakból az 1913. évben a Főfelügyelőség a következő tételeket használta fel:

1. Az *alsókubini* CSAPLOVITS-Könyvtár rendezésére adott 300 Kt.

2. A *budapesti* RÁDAY-Könyvtárnak rendezésre adott 200 Kt.

3. A *kiskúnfélegyházai* ref. főgimnázium könyvtárának rendezési segélykép adott 400 Kt.

4. A *marosvásárhelyi* közművelődési ház könyvtára számára megszerezte a «Vasárnapi Ujság» 1854—1912. évfolyamait 300 K-ért.

5. A *miskolci* ev. egyház könyvtárának építkezési segély 10-ik és utolsó részlete fejében fizetett 2000 Kt.

6. A *borsodmiskolci* múzeum részére megvette REMÉNYI Ede hegedűművész emlékalbumát 120 koronáért.

7. A *pozsonyi* városi könyvtár részére megvette néhai SIEGMETH Károly könyvtárát s a 2000 K vételösszeg első részlete gyanánt lefizetett 1000 K-t.

8. A *rimaszombati* múzeum könyvtárának berendezésére rendkívüli segélykép adott 300 koronát.

9. A *sepsiszentgyörgyi* Székely Nemzeti Múzeumnak rendkívüli segélykép adott szikulikák gyűjtésére 1000 koronát.

10. A *sümegei* állami Darnay-Múzeum számára megvette KIMNACH Ödönnek a sümegei várra vonatkozó történelmi jegyzeteit, rajzait és fényképfelvételeit 300 K-ért.

11. A *szaamosújvári* örmény-múzeum könyvtára részére megszerezte JÓKAI összes műveit 285 K-ért.

12. Megvette s régiségtárakkal bíró múzeumoknak megküldte ROSKA Márton «Bevezetés az őskorba» című művének 60 példányát 90 K-ért.

Az említett javadalmi tételekből fedezte a Főfelügyelőség a FISCHER és FRANCKE-cég által kiadott «*Italienische Malerei*» és «*Deutsche Malerei*» című mesterremek-reprodukciókból folytatólag

megszerzett 9., illetve 10-ik szállítmány költségeit, együttesen 432 K-t.

Az ily címeken kifizetett segélyek és beszerzések összege 6727 K.

A Főfelügyelőség tagjai az 1913. évben is buzgón látogatták a vidéki intézeteket. Nevezetesen: FEJÉRPATAKY László orsz. felügyelő Alsókubinban, Aradon (2 ízben), Balassagyarmaton, Győrött, Kiskúnfélegyházán, Komáromban, Losonczon, Magyaróvárt, Nagyszombatban, Rimaszombaton, Sopronban, Szentesen és Váczon, FERENCZI Zoltán orsz. felügyelő pedig Aradon, Komáromban és Nyitrán tett látogatást.

Az 1913. év folyamán a Főfelügyelőség kézikönyvtára ajándék útján 15, vétel útján 66 művel gyarapodott.

II.

Az 1913. év során az állami felügyelet alatt álló tudományos közkönyvtárak életében előfordult nevezetesebb eseményeket, állapotukban bekövetkezett változásokat s általában fejlődésüknek általánosabb érdekű mozzanatait az intézetek vezetőinek évi jelentései, az Orsz. Főfelügyelőség tagjainak hivatalos látogatásairól szóló jelentések és a hivatalos ügyiratok alapján a következőkben ismertetjük.

Alsókubinban az árvamegyei Csaplovits-Könyvtárnál az évek során át folytatott agitálás és küzdelem után a múlt évben végre sikerült a könyvtár anyagi állapotában örvendetes javítást elérni és fejlődésének lehetőségét megalapozni. Ugyanis a vármegye törvényhatósága a Csaplovits-Könyvtár céljaira a könyvtári alap javára 1% kulturális pótdadót szavazott meg s a belügyi kormány e határozatot jóvá is hagyta. A pótdadó évenként mintegy 2000 K s ezzel a könyvtár anyagi helyzete biztosítva lett. A könyvtár személyzete a múlt évben a könyvanyag végleges beállításán, a betűsoros és szakkatalogus kartotherendszerben való felállításán dolgozott. A helyiségek butorzatának kérdése azonban még megoldásra vár. A könyvtári választmány a múlt év folyamán a bel-

ügyi javadalom terhére egy könyvtári és levéltári irnok- s egy szolgálást szervezett. Hasonló határozatuk előzőleg nem nyert ugyan a belügyi kormánytól jóváhagyást, van azonban remény, hogy újabb törekvésük több sikerrel jár, mert a vármegye új főispánja, SZINNYEI-MERSE István, lelkes érdeklődéssel karolta fel a könyvtárt s a határozat jóváhagyását személyes közbenjárásával teljes mértékben elérni igyekszik.

A könyvtár anyaga a múlt év folyamán az Orsz. Tanács által ajándékozott 1000 K-s népkönyvtáron kívül 220 művel, összesen 234 kötetben szaporodott nagyobbrészt ajándék útján.

Aradon a város közmívelődési intézetét 1913. év október 28-án adták át ünnepélyesen a nagy nyilvánosságnak. A közmívelődési intézetben elhelyezett gyűjtemények közül a könyvtár anyaga a Kölcsey-Egyesületnek kb. 5000 kötetet kitevő kölcsönkönyvtára, a mintegy 16.000 kötetből álló ATZÉL-könyvtár és a 4000 kötetes FÁBIÁN-könyvtár. Az anyag szakszerű feldolgozása most van folyamatban. Az 1913. év végéig az említett könyvtárakat párhuzamosan dolgozták fel és pedig 2278 katalogusszám alatt 3154 kötet könyv ment át könyvtári földolgozáson. A könyvtárból 155 nyitási napon 4615 egyén kölcsönzött ki 7172 művet. Az olvasótermet a nyilvánosságnak még nem adták át.

Bártfán a Sárosvármegyei Múzeum az 1913-ik évben is a jóváhagyott vármegyei szabályrendelet szerint működött. A múzeum őre a könyvtárat revideálta. A könyvtárban igen sok a kötetlen könyv, mivel a múzeum fennállása óta a felgyülemlett könyveket csak elhelyezték, de bekötetésre a múzeum egyáltalán nem fordított gondot. A könyvtár ezért és fűtetlen helyiségben való elhelyezése miatt nem szolgálhat nyilvános könyvtárul. Gyarapodása ez évben 120 kötet és füzet volt.

Besztercebányán a Városi Múzeum és Közkönyvtár 1913. évi fejlődéséről és állapotáról csupán annyit jelenthetünk, hogy a könyvtár második címjegyzéke már elkészült.

Békéscsabán a Békéscsabai Múzeumegyesület múzeuma életében fontos mozzanat volt, hogy a közmívelődési ház építkezése az 1912. évben annyira előrehaladt volt, hogy a múzeumi gyűjte-

ményeket és a könyvtárt az új épületbe átköltöztethették. Az igazgatóválasztmány 1913. február 25-iki ülésében intézkedett, hogy a berendezési munkálatok meginduljanak. A könyvtár számára elkészítették a Schlick-Vajda-féle könyvtári vasállványokat; a nyilvántartás megkönnyítésére megszerezték a kartothekeket s az olvasótermet ellátták a szükséges bútorzattal. A könyvtáros a kartothekek számára átírta a cédulakatalogust s az új állványokon elhelyezte a könyveket.

Budapest a Budapesti Könyvtáregyesület *budai könyvtára* jelentést nem küldött.

A budapesti ref. theol. akadémia *Ráday-Könyvtára* az 1913. évben is HAMAR István theol. akad. tanár vezetése alatt állott s a könyvtárnok mellé segítőerőül egy theologiai növendéket és egy könyvtári szolgát adtak. Mindezek honorálásáról a dunamelléki ref. egyházkerület és a budapesti ref. theol. akadémia gondoskodott.

A könyvtár gyarapodása az előző évekéhez képest elég jelentékeny volt, amennyiben vétel útján beszereztek 74 művet 126 kötetben, csere útján kapott a könyvtár 165 művet 261 kötetben, a theol. tanári kézikönyvtárból áthelyeztek 516 művet 840 kötetben, a régebbi rendezetlen anyagból pedig feldolgoztak 219 művet 266 kötetben. Fogyott azonban az állomány csere útján 6 művel 6 kötetben, aminek figyelembevételével a könyvtár állománya 1913. december 31-én 21.596 műből állott 33.618 kötetben.

A régi magyar irodalom 11 műve közül vétel útján szereztetett be 1. (Gelei KATONA István: *Váltság titka*. I. kötet. Várad, 1645.), csere útján 2 (BÖYTÖS Steph.: *Domus Domini*. Nagyszombat, 1695. — LISZNYAI Kovács Pál: *Magyarok cronikája*. Debreczen, 1692.), a régi beosztatlan anyagból dolgoztatott fel 8 (BRELFFT Paulus: *Dissert. philol. De literarum Hebraicarum origine et authentia*. Wittenberg, 1692. — CLEMENTIS Zach.: *Hungariae ducum et... regum... memoria superstes*. Késmárk, 1706. — DEBRECZENI Sz. Steph.: *Dissert. theol. De paternitate Abrahami universalis*, Franeker, 1697. — GRAFFIUS Joh.: *Disput. De Transsylvania*. Altdorf, 1700. — LYRA panegyryca super obitum Casparis Ganoki. Lőcse, 1692. — JÁSTFALVI TÖRÖK. Georg.: *Dissert. theol.*

De munere Christi prophético. Frankfurt, 1709. — REZIK Joh.: Themistocles iudicum imago. Bártfa, 1708. — SZIGETHI Georg. Gyula: Dissert. theol. De regeneratione. Frankfurt, 1709. Csonka; csak az 1—12 oldal).

A könyvtár a február 4-én történt megnyitástól kezdve, július és augusztus hónapok kivételével, hetenként kétszer: kedden és csütörtökön délután 4 órától 6 óráig állott a közönség rendelkezésére. A látogatók száma 399 volt s használatba került 399 mű 613 kötetben. Leghasználtabb szakcsoportok voltak: a régi magyar irodalom, a theologia, historia, hist. literaturae, jog- és államtudomány, philologia, szépirodalom és az encyclopaedia.

A könyvtár az év folyamán 800 K rendes, és 200 K rendkívüli, összesen 1000 K államsegélyben részesült. Az évi államsegélyt és az 1912. évi 341 K 11 fillér államsegélymaradékot az Orsz. Főfelügyelőségnek bemutatott s általa jóváhagyott tervezet szerint használták fel. Beszerezték ennek terhére 74 művet 126 kötetben, 129 darabban 1211 K 12 fillér költséggel. Fel nem használt államsegélymaradvány volt 340 K 99 fillér. A dunamelléki ref. egyházkerület és a budapesti ref. theol. akadémia mint fenntartó testületek fedezték a könyvtár személyi és dologi kiadásait 2876 K 88 f összegben.

A könyvtár kiadványa a könyvtár régebbi és újabb története volt, amelyet dr. PRUZSINSZKY Pál és HAMAR István írtak meg. A munka az alapító Rádayak arcképeivel díszítve a budapesti ref. theol. akad. 1912/13. évi értesítőjében jelent meg, de különnyomatban is elkészült.

A könyvtárnak szervezeti és kezelési szabályzatát a könyvtári bizottság letárgyalta s jóváhagyás végett az egyházkerületi közgyűléshez beterjesztette. Az egyházkerület a tervezet tárgyalását 1914. évi tavaszi közgyűlése tárgysorozatára tűzte, a használatra vonatkozó részt azonban a végleges megállapításig is életbe léptette.

Debreczenben a ref. főiskola könyvtár állománya az 1913. évben is jelentékeny mértékben gyarapodott egyrészt bevásárlás és rendelés, másrészt adományok és állami letét útján. A gyarapodás

kiterjedt az összes szakokra, miáltal a könyvtár mindinkább abba a helyzetbe jut, hogy nemcsak a művelt nagyközönség igényeit, de a tudományos kutatás követelményeit is kellő mértékben kielégíti. A könyvek egyrésze a könyvtár állományában meglévén, duplumba került s csak a hiányzókat vagy az eltérő kiadásúakat sorozták be. Az 1913. évre utalványozott 1800 K államszegéllyel a Főfelügyelőség jóváhagyásával az ókori keleti népek szellemi életére vonatkozó irodalomnak a könyvtárban meglévő régebbi anyagát egészítették ki.

Nagyobb adományokkal keresték fel az intézetet az 1913. év folyamán: BALOGH Ferenc tanár 5 mű 15 db, MATOLCSY László 43 db, TROCSÁNYI Béla főisk. orvos 13 db, özv. KAZINCZY Béláné 96 mű, CSÁTHY Károly 609 mű, HEYKÁL Ede nyug. koll. főkéntész 14 művel. Vétellel és adományokkal a könyvtár állománya, az apróbb nyomtatványokat is beleértve, 156.742 darabra emelkedett.

A könyvtár olvasótermét a város összes iskoláinak növendékein kívül nagyszámmal látogatta a tanulni vágyó nagyközönség is, úgy hogy a 65 személyre berendezett olvasóterem tetemes kibővítésének szüksége szemmel látható. Meg is van a remény, hogy már 1914 szeptemberétől kezdve a főgimnázium kiköltözésével nyert egyik új teremben új helyiséget rendezhetnek be.

A könyvtár jókarbantartása és mindennemű szükséges felszerelési kellékekkel való ellátása úgy az egyházi főhatóság: a tiszántúli egyházkerület, mint a könyvtárigazgatóság állandó gondját képezte. E gondoskodás eredménye volt, hogy a könyvtár tanári olvasótermében egy keresztállványt helyeztettek el, mely néhány ezer könyv befogadására elegendő. Úgy a tanári, mint az ifjúsági olvasóterembe pedig az eddigi gázvilágítás helyébe bevezették a villanyvilágítást.

A könyvtár kezelőszemélyzetében változás történt, amennyiben I. kezelőkönyvtártisztül az 1913—4. isk. évre dr. VARGHA Zs. ref. theol. m.-tanárt, a kolozsvári ref. theol. fak. docensét, II. könyvtártisztül pedig dr. HARKÓ Gyula kolozsvári egyetemi segédkönyvtártisztet hívták meg.

A *Városi Múzeum* könyvtára becses anyaghoz jutott a városi

tanács azon intézkedése folytán, mellyel meghagyta, hogy a múzeum őre a városi színház könyvtárából a már nem használt, de irodalmi és színészettörténeti érdekekkel bíró darabokat kiválogassa, leltározza és a városi múzeumban elhelyezze. E munkánál a mult század első felében írott színművekre és a mult század második felében működött színiügyegylet és intendatura emlékeire voltak figyelemmel. A kiválogatott anyag nagyobb része a régi magyar színműirodalom termékeiből áll. Néhány olyan darab kivételével, amelyek néha még ma is műsorra kerülnek s főként az énekes darabok kivételével, az összes régi műveket átvette a múzeum. Érdekes, hogy az intendatura idejéből, a debreceni színészet eme fénykorából országos nevű nagy művészek mellett több helyi színműíró és fordító emléke is felelevenedik, akik álnév vagy saját nevük alatt eredeti és fordított többnyire könnyebb fajú egyfelvonásos darabokkal gyarapították a debreceni és váradi színház műsorát. Ilyenek: KADARCSI (KOMLÓSSY Imre), KEREKI (KEREKES József főjegyző), KOMLÓSSY Dezső, KOMLÓSSY Arthur, SERÉNYI, HOMOKI, HAMAR László, SZANA Tamás, LOBMAYER János vaskereskedő. A kiválogatásnál készült leltárt a tanácsshoz terjesztették be, saját leltári könyvükbe azonban az ideiglenesen ládádba csomagolt anyagot a tél beállta miatt be nem vezethették.

Az ajándékok sorában a könyv- és kéziratár kiválóbb gyarapodását mozdította elő LÖFKOVITS Arthur múzeumigazgató áldott emlékü ERZSÉBET királynénk öfelségére vonatkozó képeslevelezőlap gyűjteményével, melyet ugyan nagyrészen még az előző esztendőben kapott az intézet, de csak 1913-ban leltároztak újabb gyűjteméssel történt kiegészítés után. E gyűjtemény magyar izlésű, értékes bőralbumba állítva, 553 különféle képeslevelezőlappal áll. A céhiratoknak is kétféle nagyobb tömege került a múzeumba: a timárifjúság összes jegyzőkönyveit, számadásait, iratait ládástól a múzeumnak ajándékozta; a rendőrség iparügyi osztálya pedig a feloszlott pintértársaság egész irattárát — 274 darabot — adta át az intézetnek. Ezenkívül számos magánegyén, testület, kör, intézet és hivatal több könyvet, folyóiratot, okleveleket stb. ajánlkozott.

Désen a *Szolnok-Dobokamegyei Ethnographiai és Történelmi Társulat Könyvtárának* 1913. évi történetében nevezetesebb mozzanat nem fordult elő. Az elmúlt év folyamán 47 látogató 88 művet vett ki. A könyvtár 1913-ban 84 művel gyarapodott; jelenlegi állománya 1616 mű.

Eperjesen az ág. hitv. ev. kollégium nagykönyvtárában az 1913. év annyi változást eredményezett, hogy április elejétől, amikor a kollégium központi épületének első emeletén az átalakítások befejeződtek, az olvasótermet végleges helyiségbe tették át. Az olvasóterem berendezéséhez a régi bútordarabokat használták fel s csupán egy falba illesztett, kétoldalról: a nyilvános és tanári olvasóteremből egyaránt használható rekeszes szekrényt készítettek saját terhükre. Azóta az olvasóterem hetenkint öt napon d. u. 4—7-ig nyitva áll.

A könyvtáros a múlt nyáron az ösnyomtatványok és hungarikák jegyzékét állította össze. Öt ösnyomtatvány és 155 régi magyar nyomtatvány van a könyvtárban.

Felkán a Tátra-Múzeumegylet múzeuma a 100 K könyvtári államsegélyből antikvárius uton vett 8 művet 11 kötetben. Az állami segílyen vásárolt könyveken kívül a könyvtár állami letétképen kapott 16 kötetet, előfizetés és vétel útján beszereztek 23 kötetet, ajándékba kaptak 25 kötetet és 24 füzetet, 1 térképet, 1 céhkéziratot, 1 okmányt és 2 levelet. Az összes gyarapodás 93 mű. A gyűjtemények gyarapodására 439 K 98 fillért fordítottak, melyből tagsági díjakra és könyvvásárlásokra 123 K 80 fillér esik.

Győrött a Városi Közkönyvtár folyton gyarapszik s cédulakatalogusa a befejezés felé közeledik. A levéltárossegéd az elmúlt évben betegsége miatt 7 hónapig állandóan szabadságon volt és így a cédulakatalogust befejeznie nem lehetett. A látogatók és kölcsönzők száma szaporodott. Helyiségei oly szűkek, hogy a könyvtár hirdapiosztályát a levéltár helyiségében kellett elhelyezni. A köteles sajtótermékek anyaga — a hirdapok, könyvek, folyóiratok, gyászjelentések kivételével — a folyosókon csomagokban kapott helyet.

Az intézet javadalma 2420 K. 24 fillér volt a 803 K állami segéllyel együtt. Az állami segélyből 802 K 25 fillért, a városi javadalomból könyvbeszerzésre 1452 K 99 fillért, könyvkötésekre 165 K-t fordítottak.

Törzsállománya volt az 1913. év elején 35.455 db; az 1913. évi szaporodás 2451 db és így a törzsállomány az 1913. év végén 37.906 db.

Az olvasóteremben 640 látogató fordult meg 1045 db használattal; térítvényre kiadtak 518 esetben 2932 db könyvet.

Gyulán a Békésmegyei Közművelődési Egyesület Könyvtára még mindig nem nyílt meg, több okok között azért, mert kezelőjének még a legcsekélyebb tiszteletdíj sem helyezhető kilátásba. Ennek dacára gyarapítása és kiegészítése serényen folyik tovább, mert a gimnázium igazgatója minden lehető alkalmat megragad a szerzésre és pótlásra.

Gyulafehérvárott az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület könyvtára a Főfelügyelőség engedélyével a múzeumi igazgató magánlakásán van berendezve s ezáltal a könyvtár kezelésén és hozzáférhetőségén könnyítve van. A lefolyt évben államsegélyből beszerettek 63 db önálló művet, állami letét 24 könyv, csere útján 84 művet és ajándék 68 könyv s 3 hirlapévfolym, egyéb vétel 1 térkép, tehát összes gyarapodás 246 db önálló mű, 3 hirlapévfolym, 1 térkép és így a törzsállomány az 1913. év végén 4436 db könyv és füzet, 39 hirlapévfolym, 16 apró nyomtatvány, 3 db térkép, 7 db kézirat, 2 db oklevél. Összesen 4436 db. A könyvtári beszerzéseknél a vezetőség szigorúan a történelem, főleg az erdélyi történet és régészet tanulmányozásához szükséges szakművekre fordított figyelmet és az őskorra vonatkozó néhány beszerzett munka mellett különösen a római kort részletesebben tárgyaló műveket vásárolt, mert ezt kívánják a helyi viszonyok, amennyiben az ásatási területeken és a római Apulumnak történelmi és művészeti maradványokban oly gazdag és még ki nem kutatott területén kiváltképen e szakmunkákra van szükség. Összes kiadás volt az államsegély terhére a könyvtárnál 369'35 K. Így tehát az államsegély maradványa a

könyvtárnál, hozzávéve az 1912. maradványt, 39'14 K. A könyvtárból 26 látogató és kikölcsönző használt 63 művet.

A *Batthyány-Intézetre* nézve az év legfontosabb eseménye az erdélyi káptalan levéltárának átvétele volt. A káptalan méltányolva a megőrzés és tudományos használat előnyeit, melyekkel a levéltárnak a Batthyány-Intézetbe való elhelyezése járna, 1913 őszén úgy határozott, hogy levéltárának a történetírásra becses, régebbi anyagát a Batthyány-Intézett pánccéltermébe helyezi el letétképen. December 23-án az egész anyag a régi rendben ott volt a pánccélterem levéltári dobozaiban.

A könyvtár használóinak száma nőttön-nő s a szűkebb helyi intelligencián kívül a hazai közönség egyéb rétegeibe is elhat hire. A kulturintézetek közül az intézet az orsz. levéltárral s a kolozsvári egyetemi könyvtárral lépett ismételtlen összeköttetésbe. A könyvtár gyarapodása néhai IMETS F. Jákó és BEKE Antal kanonokok elhalálózása, illetőleg könyvtárunk bekebelezése következtében a szokott arányokon túlnőtt. IMETS kanonok maradékkönyvei között igen nagy volt a székely vonatkozású anyag, BEKE kanonok hagyatékából főleg a csonka folyóiratsorozatot egészítették ki. A könyvtárban egyébként állandóan folyt a cédulázás. 5100 nagy s 6600 névjegynagyságú cédulát irtak az abcés katalogus számára.

A pánccélteremben őrzött hungarikumok cédulázása felerészben megtörtént; a magyar nyelvűek ismertetését GYÁRFÁS Tihamér dr. tette közzé a «Batthyáneum» II. kötetében, míg az ősnymtatványok leírásába RÁKÓCZY Béla főgimn. tanár fogott. A kodexek új elhelyezésüknek megfelelőleg új számokat nyertek, azonban a pontosan összeírt jegyzékek alapján bárki megtalálhatja BEKE vagy VARJÚ számait is a kéziratok oszlopaiban.

Hódmezővásárhelyen a ref. főgimnázium nyilvános tanári könyvtárának látogatói 1913-ban is örvendetesen gyarapodtak. Olvasásra kivett 749 egyén 1183 művet 1425 kötetben. A könyvtár helyiségében olvasott 48 egyén 50 művet 51 kötetben. Legtöbben magyar tudományos művet olvastak 434 egyén 762 művet 912 kötetben, aztán történelmi s földrajzi művet 77 egyén 103 művet 125 kötetben és bölcséleti műveket 60 egyén 100 művet 111

kötetben; természettudományi, jogi, külföldi szépirodalmi s egyéb műveket már kevesebben.

Ipolyságon a *Honti Múzeum* 1913. évi történetének egyetlen mozzanata a könyvanyag teljes rendezése. A könyvtárban ma 6806 mű foglal helyet, melyekről cédula- és könyvkatalogus készült. A könyvtárból 37 látogató 152 kötetet használt. E szám azért oly kicsiny, mert a rendezési munkálatok az egész éven át tartottak.

Kassán a *Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum* gyűjteményei közül a könyvtár 10.897 kötettel és 64 kézirattal gyarapodott. Államsegélyből vettek 2125 művet 5208 kötetben. Állami letét és ajándék 1619 mű 2167 kötetben, vegyes aprónyomtatvány pedig 3522 darab. A kikölcsönzők száma 7893 volt. Használtak 7893 művet 9167 kötetben. Az olvasótermet 4021 olvasó vette igénybe s 4704 művet olvastak.

Az intézet életének egyik jelentős eseményeként kell megemlékeznünk arról, hogy a múzeum hat éven felüli időn át fáradhatatlan buzgalommal, kiváló tudással és lelkesedéssel működött igazgatója, VARJÚ Elemér megvált az intézettől.

Keckskeméten a *Városi Könyvtár* 339 munkával gyarapodott, amiből 205 munkát 1522 K 18 filléren vettek, 134 munkát pedig ajándékba kaptak. Megszerzett még a városi tanács Keckemét régi könyvnyomdászatára vonatkozó 216 darab levelet 125 K-ért. A levelek 43 írótól valók, köztük van ABONYI Lajos 7, GYÁRFÁS István 10, KORPONAY János 9, SZÁSZ Károly 20, TOLDY Ferenc 24 levele. A könyvtárra tehát összesen 1647 K 18 fillért költöttek, 500 K-t állami, 1147 K 18 fillért városi segélyből.

Keszthelyen a *Balatoni Múzeum* könyvtáránál a rendelkezésre állott összeg teljes felhasználásával, az évről-évre beszerzett tudományos folyóiratokon s néhány kisebb szakmunka vásárlásán kívül, egyrészt a már meglévő tudományos folyóiratok sorozatainak kiegészítésében és másrészt a múlt évben beszerzett NEUMANN-féle 12 kötetes nagy madártani munka bekötetésében merült ki a tevékenység.

Késmárkon az *ág. h. ev. ker. lyceum nagykönyvtárának* 1913.

évi forgalma 1403 látogatóval és 3926 kötetel a viszonyok mérlegelése mellett kielégítőnek mondható, mert bár az előző évi kimutatással szemben, amikor 1582 egyén 4219 kötetet forgatott, tetemes csökkenés észlelhető, ez az apadás csak mulandó jelenség s egyelőre nem képes megingatni azt a jogos feltevést, hogy a könyvtár, amióta nyilvános jelleggel bír, mindjobban érezteti jótékony kulturális hatását és hogy arra mindfontosabb szerep vár.

A forgalom apadása valóban akkor volna aggasztó tünemény, ha teljesen váratlanul és meglepetésszerűen jött volna. Ez a visszaesés azonban természetszerű volt s annak bekövetkezését előre jelezte a múltévi jelentés, mely ezt a könyvtár hiányaival okolta meg. A könyvtár ugyanis a látszólag igen tekintélyes könyvanyag mellett is főleg olyan művekben szegény, melyek a legtöbb olvasó szellemi szükségletének megfelelnek. A könyvtárnak nem állott módjában e bajon segíteni és a fokozott mérvű látogatást biztosítani amaz egyszerű oknál fogva, mert ehhez a kellő anyagi eszközök hiányoztak. 15.000—20.000 K-ra tehető az az összeg, amellyel a könyvtárt korszerűen és a mostani igényeknek megfelelően kiegészíteni lehetne. Ily tetemes pénzáldozatokra pedig az intézet ismert szűk anyagi helyzete mellett nem igen számíthatni. A pártfogóság azonban belátva a könyvtár nagy fontosságát és megértve azt, hogy igazi hivatását csak úgy teljesítheti, ha a közönség által támasztott igényeknek meg is tud felelni, végre utat és módot talált, hogy már most egy-két éven belül a könyvtár fejlődését és látogatottságát gátló akadályok nagyrészen megszüntethetők lesznek, amennyiben az államtól beruházásra kért és kapott segítyből 10.000—15.000 K-t fog fordítani könyvtári célokra oly módon, hogy e tetemes összeget az 1914. és az 1915. években fogja kiutalni.

Kiskúnyfélegyházán a *Városi Múzeum* könyvtárában a bútorzatban tapasztalt hiányt pótolta a múzeumőr, azután, hozzáfogott a meglevő anyag rendezéséhez. A könyvtári anyag kötetlen részéből kötés alá adott jó részt s így a rendezéssel rövidesen el is készült. Hozzáfogott a cédulakatalogus elkészítéséhez, amely munka folyamatban van. A könyvtári szobába bevezettette a villany-

világítást, hogy a könyvtár anyaga az esti órákban is használható legyen. A folyó rendezés miatt a könyvtárt nyilvános használatra bocsátani még nem lehetett, de azoknak, kik komoly szándékkal keresték a könyveket, rendelkezésükre állott a múzeum őre s a könyveket kellő biztosíték mellett kikölcsönözte nekik.

Kiskunhalason a főgimnáziumi könyvtár — mivel a tanárok szükségletére szolgáló tudományos kézikönyvtárak és a tanulók ifjúsági könyvtára teljesen külön kezeltetnek — napról-napra jobban a városi közkönyvtár jellegét ölti föl. Anyaga már régen túlnőtt egy iskolai könyvtár keretein, most még csak modern és korszerű berendezése a legsürgősebb feladat.

Örömmel jegyezhető fel, hogy a könyvtárt épen a szegényebb társadalmi osztály keresi föl mind nagyobb számban. Különösen télen, mikor a mezei munka szünete, a heti 4 nyitási napon igen élénk a forgalom. Az 1913. évben a 200 nyitási napon 718 egyén 2005 kötet könyvet és lapot használt.

A gyarapodás is elég nagymértékű volt. Vétel útján 258 kötet, áll. letétből 14 kötet, ajándékból 184, összesen 466 kötet, illetve darab, továbbá vételből 5 térkép és ajándékból 102 kézirat a szaporodás. Így most a könyvtár törzsállománya 37.563 db. Az államsegélyen kívül a fenntartó testület 360 K-t fordított a könyvtár gyarapítására. Ebből vásárolta meg néhai THURY József könyveinek egyrészét, mely közt igen sok a duplumok számát szaporítja.

Kolozsvárott az Erdélyi Kárpátgyesület 11 évvel ezelőtt megnyitott könyvtári, régiségügyi, fürdőügyi, háziipari és néprajzi osztályokból álló múzeuma 1913. évi élete, különös tekintettel a nehéz gazdasági évre és az egyesület szűkös anyagi helyzetére, egyszerű csendes munkálkodásban telt el.

Komáromban a közel kilenc évtizede fennálló *Komáromvármegyei Könyvtár* az 1913. évben nevezetes fordulóponthoz jutott. A vármegye törvényhatósága oly értelmű határozatot hozott, hogy a tulajdonát tevő könyvtárat a tulajdonjog fenntartásával ugyan, de egyébként minden korlátozás nélkül átadja a Jókai-Egyesület kezelésébe, mely azt 1913 január 1-ével át is vette. Átengedte ezenkívül a vármegyé közönsége a könyvtáralapnak

(14.600 K) kamatjövödelmét a könyvtár céljaira számadási kötelezettség nélkül, ami igen fontos esemény volt a könyvtár életében, mert fejlődésének keretei ezzel kibővültek és közelebb jutott a nyilvánosság szélesebb rétegeihez. Ebben azonban másik fontosabb tényező működött közre: a kulturház megépítése.

Az egy évtized alatt (1904—1913.) megötszörözödött könyvtári anyag régen kinőtt a vármegye levéltárának sötét szobáskájából. A könyvek a levéltár polcain és ablakaiban felhalmozva, egy raktárban összezsúfolva várták a napot, mely reájuk nézve a szabadulást, az életet jelenti, de egyben az intenzivebb kulturális élet kezdetét is. Komárom vármegye, a város és az állam hozzájárulásai lehetővé tették a Jókai-Egyesületnek a kulturház építése megkezdését, mely 1913 április-október hónapjait vette igénybe. A kulturházat november 29-én adták át nemes hivatásának, a könyvtár azonban csak 1914-ben foglalhatja el új otthonát, mikor az új épület falainak szárazsága minden kétségen felül áll. Az új kulturház földszintjének négy helyiségét foglalja el a komáromi nyilvános közkönyvtár, melynek legfontosabb férőhelye az 54.000 kötet könyv befogadására alkalmas repozitórium, amely kapcsolatos a mellette levő kisebb dolgozószobával és a nyilvános, 24 személyre berendezett olvasóteremmel, amelyből a könyvtárőr szobája nyílik. 1913 végén elkészült a nyilvános olvasóterem berendezése úgy, hogy azt az 1914. év elején a nagyközönség számára megnyithatták. Egy évtized szakadatlan küzdelme ért ezzel el végcéljához, melyet a vármegyei könyvtár indított meg s végeredményében megnyugvással tölt el, hogy a közkönyvtár átadható lett a közönség korlátlan használatára.

A könyvtár az 1913. évben is az eddigi arányokhoz mérten és szépen gyarapodott. A könyvtár régi jóltevője és második alapítója, néhai id. SZINNYEI József utolsó láda könyvadományát 1913 július havában juttatta a vármegye könyvtárához. Kívüle Loósy Lajosné úrhölgy adománya volt hatalmas tényezője a könyvtár gyarapodásának, ki 266 kötet könyvet adományozott. Ezeken kívül dr. PÁZMÁNY Zoltán kir. jogakadémiai tanár ajándékozott több könyvet. Az 1913. évi gyarapodás 981 mű 1790 kötetben.

A könyvtárban az elmúlt évben sem végezhettek érdemleges rendezési munkát a helyiségviszonyok miatt, sőt ez megakadályozta a rendes gyarapodás feldolgozását is, amelynek csak egyrésze készült el. December végén a városi népkönyvtár átköltözött a kulturházba hol ideiglenesen az olvasóteremben állították fel annak használati anyagát.

A könyvtár személyi viszonyait illetőleg a változás az, hogy a Jókai-Egyesület igazgatótanácsa dr. ALAPI Gyula főtitkárt a könyvtár igazgatójává, dr. BARANYAY Józsefet pedig örévé megválasztotta és ez utóbbinak a X. fizetési osztálynak megfelelő fizeteskiegészítést és lakáspénzt szavazott meg.

A könyvtár használata a múlt évben is emelkedést mutat: 1310 olvasó vette igénybe, kik 88 nyitási napon 15.365 művet olvastak 18.257 kötetben; az emelkedés tehát az 1912. évi eredményhez képest 965 kötet.

Államsegély címén a vármegyei könyvtár 600, a városi népkönyvtár 300 K adományt nyert, melyet gyarapítási célokra használtak fel. A könyvtár gyarapítására összesen 1225 K 26 fillért, könyvkötésre 150 K-t, a könyvtári személyzet illetményeire 2105 K-t fordítottak, melyet fenntartója saját bevételeiből fedezett.

*Losonc*on a *Városi Közkönyvtár* készlete az 1913. évben 417 kötettel szaporodott s így az 1913. év végén a könyvtárban 25.076 kötet volt. A könyvtár vezetősége 1913. évi működéséről e szűkszávú adatokon kívül részletesebb jelentést nem adott. Hivatalosan dr. FEJÉRPATÁKY L. orsz. felügyelő látogatta meg a könyvtárt. A könyvtár gondnoksága az új szabályzat intézkedésétől reményli a könyvtári ügy fellendülését és a nagyobb érdeklődést, mely újabb időben megcsappanni látszik.

Löcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárát az 1915. évre folyósított 400 K államsegélyből irodalmi, történelmi, jogi és természetrajzi művekkel gyarapították. Az új cédulakatalogus szerkesztése fokozott mértékben továbbfolyt. A gyarapodás 52 db ajándék és 54 db vétel, összesen 106 db volt. A könyvtár látogatottsága emelkedőben van s elég élénk a város közönsége és a két középiskola ifjúsága részéről, kik érdeklődéssel szemlélik a könyvtár

régi s becses emlékeit s a könyvtáros előadása kapcsán bemutatott darabokat.

Marosvásárhelyen a Ferenc József Közművelődési Ház könyvtára a mult 1913. év folyamán államsegélyben nem részesült s így az elkerülhetetlenül szükséges kiadásokat Marosvásárhely sz. kir. város házipénztára viselte, fölhasználván e célra a dr. GECSE Dániel-féle alapot, a Közművelődési Ház építési alapját és az előre nem látott tétel alatti összegnek is egy részét. Hogy ezek a kiadások minő összeget tesznek ki, arra nézve adatok még nem állanak rendelkezésre.

A vallás- és közokt. m. kir. minisztérium a Főfelügyelőség előterjesztésére a könyvtárnak könyvanyag beszerzésére 25.000 K államsegélyt adományozott olykép, hogy ez összeg még csak az 1916. év folyamán válik esedekessé. A város polgármesterének közbenjárása folytán az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársasággal oly egyezséget kötöttek azonban, hogy emez államsegély terhére már az 1914. év folyamán mintegy 16.500 K értékű könyvet szállít a boltiárból 10⁰/o engedménnyel, a még fennmaradó összegre pedig, a könyvtár javára folyószámlát nyit.

A könyvtár kezeléséhez szükséges személyzetet csak 1913. évi szeptember hó 1-én állították be s az, a város levéltárában fölhalmozódott s a többfelől megvásárolt könyvanyag számbavétele s a könyvtári helyiségekbe való fölszállítási munkálatok miatt, a könyvanyag földolgozását csak a hónap utolsó harmadában kezdhette meg. November hó 15-én az addig feldolgozott anyagot a közhasználatnak átadták, amennyiben a könyveknek házhoz való kikölcsönzése kezdetét vette. Ez időponttól kezdve december hó 31-ig beiratkozott olvasók száma 582, kik a rövid másfél hónapi idő alatt 4430 művet kölcsönöztek ki. Használati díj nincsen s a házhoz való kikölcsönzés is teljesen ingyenes. Az olvasótermek az 1913. év folyamán a rendelkezésre álló idő rövidege s a még folyamatban lévő berendezési munkálatok miatt megnyitva nem voltak.

1913. szeptember 1-től az év végéig 49 művet vásároltak 138 K 28 f értékben, melyek kötetszáma 52-re megy. Ugyanez

idő alatt 142 mű érkezett be mint ajándék 266 kötetben, melynek becsértéke 387 K 35 f. A könyvtári anyag földolgozása folyamatban van s mindaddig, míg ez meg nem történik, addig a törzsállomány egész pontos száma ki nem mutatható. A kötetszám azonban — hozzávetőleg — 11—12 ezer db-ra megy.

Máramarosszigeten a ref. főgimn. könyvtára a lefolyt évben 326 dbbal szaporodott és így a könyv- és irattár törzsállománya az év végén 34.568 darabot tett ki. A vétel útján szerzett könyvek ára 804.75 K volt. Kötésre csak 274.25 K-t fordítottak, mert az a könyvkötő, kivel az iskola szerződést kötött, a műhely felszerelésének hiányossága miatt alig tudott egynéhány darabot bekötni és így az év végén a régi könyvkötőhöz kellett visszatérniök. Az 1912. évi elszámolásnál 361.37 K maradvány állapított meg, tekintettel azonban arra, hogy az 1912-ről függőben lévő három tétel 17.54 K összegben a pénztárnak visszatérített, a pénztári maradvány 1913-ra 381.91 K-ban állapítható meg, 1914-re pedig 402.88 K maradt.

A cédulakatalogusnak tárgyi szempontból való átdolgozása érdekében a könyvtári bizottság a múlt évben megkereste az igazgatótanácsot, hogy két évre egy kisegítő munkaerőt adjon a könyvtáros mellé évi 300 K díjazással. Az igazgatótanács ezt elfogadta és az 1914. évben a katalogus átdolgozása meg is kezdődik.

A könyvtárban a nyitási napok száma 134 volt, amely idő alatt 1088 látogató 1568 darabot használt.

Miskolczon a Borsod-Miskolczi Múzeum életében az elmúlt 1913. év nevezetes fordulópontot jelez. Indokolt és részletes előterjesztésre ugyanis a Közművelődési Egyesület választmánya elhatározta, hogy a múzeumot hatósági kezelésbe adja át s ezt követőleg nemsokára úgy a város, mint a megye törvényhatósága kimondotta, hogy a múzeumot átveszi. A helyiség kérdését illetőleg annyira jutottak előbbre, hogy a város elhatározta egy új női ipariskola építését, melyet már az 1914. év őszén kezdenek meg, így remény lehet arra, hogy 1915-ben az így megüresedő mostani egész épületet megkaphatják s kellő külső és belső restaurálás után elfoglalhatják.

A könyvtár fejlesztésére a múzeum 1913-ban segédelmet nem nyervén, csak a legszükségesebb szakmunkák vásárlására s a folyóiratok előfizetésére szorítkozhatott. A könyvtár még most is a felső keresk. iskola 2 termében van beraktározva, mert a múzeum épületében arra hely nincsen. Ilyen megkötött helyzetben a könyvtárt természetesen csak a múzeumi bizottság tagjai használhatták.

A miskolczi ág. h. ev. egyház könyvtárát az 1913. évben leginkább tudományos képzettségű emberek használták. A középiskolai tanulók csak 10 K letét ellenében kaptak kézhez könyveket, mert néhány év alatt tetemes számú könyv veszett el náluk, az intézetek igazgatói pedig a könyvtár felhívására nem voltak hajlandók a tanulókat bizonyítványaik visszatartásának terhe mellett arra kötelezni, hogy a kikölcsönzött könyveket hozzák vissza vagy értéküket fizessék meg. Az év végén minden tanuló óvadékát visszakapta.

Nagybányán a Városi Múzeum életében az 1913. év minden nagyobb mozzanat nélkül mult el. A könyvtár anyagának gyarapításánál szem előtt tartották, hogy a tudományos és szépirodalmi termékekből a hiányokat pótolva, az újabb művekből is egy-néhányat szerezzenek be.

Nagyenyeden a Bethlen-Kollégium könyvtárának fejlődése az 1913. év folyamán még a megelőző évinél is jelentékenyebb volt. A városi közönség fokozott mértékben vette igénybe, úgy hogy a látogatók száma a tavalyi 354-ről 716-ra emelkedett, a kivett és használt darabok száma pedig 5002-ről 6764-re. Épen ezért, az érdeklődő közönség kívánságához képest, nagyobb mértékben kellett beszerezni a modern irodalomba vágó műveket. Innen van, hogy ez évben a szaporulat 721 mű, 1295 darabban.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár- és Történeti Emléktárra nézve az 1913-ik esztendő minden nagyobb mozgalmasság nélkül mult el. Nehezen talál bele újra a mederbe, melyben megalapítójának életében mozgott. Nem a lelkesedés hiányzott a vezetőségből, de nincs mód és lehetőség, hogy a város illetékes tényezőinek az érdeklődését oly ébren és állandóan a gyűjteményekre irányítsa és azokat oly gondos kapcsolatban tartsa a

város kulturális életével, mint ahogy azt a megboldogult alapító, ALSZEGHY János tette.

Szomorú jelenség, hogy a csütörtöki olvasó-órák közönsége szerfelett gyér. Az olvasótermet alig-alig látogatják, még az ifjúság sem keresi föl, mint azelőtt. Ezzel szemben örvendetes, hogy a vasárnapi kikölcsönzők száma egyre növekszik. Sajnos azonban, hogy az olvasott művek divatja a ma irodalmának vásáribb termékeit kegyeli, bár a Nyugat írói mellett a legnagyobb kedveltségnek JÓKAI, HERCZEG és EÖTVÖS Károly örvendenek. Emellett a szorosabb értelemben vett ifjúsági irodalom készletét is föl-föl kell frissíteni.

Nagyváradon a Városi Nyilvános Könyvtár állománya az 1913. év folyamán 8491 kötetről 11.144 kötetre szaporodott, a gyarapodás tehát 2653 kötet. Ebből ajándék 1014 kötet vétel, 1639 kötet.

Az olvasótermekben 25.296 látogató fordult meg, akik 26.933 kötet könyvet olvastak; ezenkívül 624 olvasónak 932 kötet könyvet adtak kölcsön s így a használt kötetek száma 27.865.

Az olvasott művek közül szépirodalmi volt 14.153 kötet (52,50%); tudományos munka 7844 kötet (29,50%); folyóirat 4736 kötet (18,40%). A katalógus most készül az olvasók részére 2—2 példányban.

Bihar vármegye közönsége 100, a Biharm. Keresk. Bank 50 K-t ajándékozott a könyvtárnak, SZÉLES Károly asztalos pedig a karthotek számára készített ajándékba egy két darabból álló szekrényt 120 K értékben.

A könyvtárőr javaslatára fölkérte a bizottság a polgármesteri hivatalt, hogy a könyvtár havi statisztikáját vegye föl a polgármesteri havi jelentésbe, hogy így a könyvtárügy is belekapcsolódjék a közigazgatásba s átmenjen az emberek vérébe. ADORJÁN Ármin előadó javaslatára a téli hónapokban 1/2 órával meghosszabbították a hiv. órákat és így vasárnap délután is 3—5 óráig nyitva tartják az olvasótermet. A könyvtárőr ama javaslatát, hogy a kikölcsönzést tagsági díjak ellenében terjesszék ki a társadalom szélesebb rétegeire, kiadták egy bizottságnak. Végül a segédőr fizetésének megállapítása végett megkeresték a városi tanácsot,

amelynek javaslatára a segédőr illetményeit a XI. és X. fizetési osztályoknak megfelelően állapították meg. Az állást egyelőre nem töltik be, holott égető szükség lenne rá, hanem az ideiglenes segédőr évi tiszteletdíját 1000 K-ban szabták meg.

Nyiregyházán a *Szabolcsvármegyei Múzeum* könyvtárát ez évben rendezték. A duplumokat kiválogatták s a hiányos folyóiratokat félretették, a többi pedig leltározták.

Nyitrán a *Nyitrai Múzeum könyvtárának* 1913. évi gyarapodása szerénynek mondható, de annál örvedetesebb a kölcsönzők számának szaporodása, amennyiben a kölcsönzők és a kölcsönzött darabok száma a tavalyinak kétszeresét érte el: 40 nyitási napon 634 kölcsönző 1842 darabot használt. A használók túlnyomóan nők és csaknem kizárólag szépirodalmi műveket keresnek. Mivel a szaporodást tartalmazó katalogus csak egy példányban áll a közönség rendelkezésére, igen érezhető már a nyomtatott katalogus hiánya. Ezt azonban a kimerüléshez közel levő vármegyei alap nem teljesítheti, más forrás pedig nem áll a múzeum rendelkezésére.

Pápán a *ref. főiskolai könyvtár* 1913-ban is híven igyekezett betölteni hivatását. A könyvtárnoknak ez év óta munkájában segítő-társa az állandó segédkönyvtárnokká megválasztott PONGRÁCZ József tanár.

Nyitva volt a könyvtár 303 napon d. u. 2—4 óráig. Ez idő alatt megfordult a könyvtárban 2125 látogató; tehát 647-tel több, mint az előző évben.

A könyvtár szaporulata eléggé jelentékeny: 1432 db volt, 327 darabbal több, mint az előző évben. Ebből államsegítségen vettek 75 kötetet, 932 K 33 f értékben, állami letét 19 kötet, vétel és csere 800 db, ajándék 538 db. A könyvtár törzsanyaga az év végén 39.916 darabra emelkedett s ehhez járul még mintegy 2000 kötet duplum.

Nagyon érezhetővé vált ismét a könyvtári helyiség szűk volta, amelyen évekkal ezelőtt vasállványok felállításával segítettek. Most már annyira megtelt ismét az egész helyiség, hogy a nagyterjedelmű, sok kötetből álló művek elhelyezése igen nehezzé vált.

A Főfelügyelőség útján nyert államsegély 1913-ban is 1000 K volt, a főiskolai hatóság pedig 3200 K-t fordított a könyvtárra, melyből 2360 K esett könyvbeszerzésekre és könyvköttetésre.

Pécsett a Városi Múzeum könyvtára helyiség hiánya miatt most is a városházán van elraktározva, használhatatlanul. Gyarapodása — nem lévén külön költségtétele — csak letétek és ajánlékozások útján történt. Állami letétként 12 kötet könyvet kapott.

Poprádon a Magyarországi Kárpátgyesület Múzeuma könyvtári osztálya vétel és ajándék útján 1913-ban mérsékelten gazdagodott.

Pozsonyban a Városi Közkönyvtár feldolgozott állománya 1913-ban 3458 könyvvel és folyóirattal, továbbá 19 hirlapkötettel, 6 kézirattal, összesen tehát 3483 darabbal gyarapodott. Ebből ajándék 2843 darab, állami letét 25 darab, állami segélyből eszközölt vétel 213 darab könyv, a városi hozzájárulásból eszközölt beszerzés 186 darab, végül a pozsonyvárosi tanács küldeménye 216 darab. A könyvtár feldolgozott anyaga az 1913 év végén 28.887 darab volt. Ebből könyvkötet, folyóirat és füzet 28.154, hirlapkötet és egyes hirlapszám 589, apró nyomtatvány 35, térkép 76 és kézirat 33 darab.

Városi hozzájárulásból 1913-ban 2786·57 K-t fordítottak könyvek és folyóiratok beszerzésére. A könyvtár 1913-ban 800 K állami segélyben részesült. Az 1912. évről áthozott maradvány 129·95 K-t, az időközi kamat 12·69 K-t tett ki. Összesen tehát állami segély címén 942·64 K állott rendelkezésre. Ebből 853·54 K-át fordítottak könyvek vásárlására.

Pozsony szab. kir. város törvényhatósági bizottságának határozata folytán, mely szerint a közkönyvtár felszaporodott többes-példányai évenként március havában ottani intézetek között felosztandók, a múlt évben 276 darab könyvet és folyóiratot elajándékoztak. A városi népotthon 90, a terézvárosi népotthon 94, a várhegyi népkönyvtár 92 darabot kapott ebből az anyagból.

Az olvasóterem 238 egész és 49 félnapon, összesen tehát 525 félnapon volt nyitva a közönség számára. Ez idő alatt 2347 darab látogatójegyet állítottak ki. Az olvasóteremben használt anyag mennyisége 3717 darab volt. Óvadék ellenében 705 térít-

vényre kikölcsönöztek 2790 kötet, 291 egyszerű térítvényre (óvadék nélkül) 2001 kötetet. Összesen tehát 3343 látogató 8508 darab könyvet, folyóiratot s egyéb könyvtári anyagot használt. A kezelt óvadékösszeg (készpénz és takarékpénztári betétkönyvek) 7696 K. 42 f volt. Az előző (1912.) évben a nyitási félnapok száma 545, a látogatók száma 3721, a használt anyag 9064 darab, a letett óvadékösszeg 7835 K volt. A két év adatainak összevetéséből úgy a látogatók számának, mint a használt anyag mennyiségének jelentékeny csökkenése tűnik ki. Ez a sajnálatos körülmény abban leli magyarázatát, hogy a könyvtár tetemes növekedésével egyre jobban érezhető helyszűke a közönség akadálytalan kielégítését is mindinkább megnehezíti, másrészt a primási palotában az elmúlt év utolsó negyedében megkezdett és jelenleg is folyamatban levő átalakítási munkálatok s az ezekkel járó lárma, por és piszok a kényesebb látogatókat elriasztják a könyvtár használatától, amelyet többször zárva is kellett tartani. A polgármester azonban kilátásba helyezte, hogy a primási palota fél-emeletén levő ama helyiségeket, melyekben jelenleg a katonai hivatal irodái vannak, egy-két hónapon belül átadja a könyvtárnak, miáltal legalább az aggasztó helyszűke nyer majd egyelőre kielégítő orvoslást.

1913 július havában a közkönyvtár címjegyzékének hetedik (1912. évi) pótfüzete jelent meg nyomtatásban.

Rimaszombatban a Gömörmegyei Múzeumnál mindazok a nehézségek, amelyek éveken át tétlenségre kárhoztatták a múzeum vezetőségét, eloszlottak és úgy a gyűjtemények, mint a közkönyvtárnak egyrésze a közönségnek 1913 május 16-án átadatott. Ezzel a múzeum végre elérte azt, amiért éveken át küzdött: állandó otthonhoz jutott és működéséről a közönségnek is beszámolhatott. Azonban még mindig csak egy része a múzeumnak az, ami ez idő szerint a közönség rendelkezésére áll: csak a négy teremben elhelyezett gyűjtemények és a helybeli kaszinó által örök letétbe helyezett könyvtár volt megnyitható az említett napon. Az épület emeletének másik szárnya még üresen áll és a múzeum tulajdonát képező könyvtár sem rendezve, sem elhelyezve nincs.

A könyvtár céljára az 1300 K államsegélyből csupán 155 K 70 ft-t használtak fel. Minthogy a közönség rendelkezésére álló kaszinói könyvtár letét, melynek államsegéllyel való fejlesztése nem mutatkozik célszerűnek, a múzeum saját könyvtára pedig pénzhiány miatt nem volt berendezhető, a könyvtárkiadásoknál csak a legszükségesebbekre szorítkoztak. Magánosok adományai ugyan szintén hozzájárultak a könyvtár gyarapodásához, azonban a könyvtár rendezetlen állapotára és a könyvek gondozásának keresztülvihetetlenségére való tekintből a múzeum vezetősége 1913-ban még nem helyezett nagyobb súlyt az önkéntes könyvadományokra és ez okból a múzeumnak már felajánlott könyvtárakat, mint például az ev. esperességét, nem szállította be.

Sárospatakon a ref. főiskola könyvtára az 1913. évben ajándékozásokból 1819, állami segélyből 207, állami letétből 15, a főiskolától kapott javadalomból 155 darabbal gyarapodott. Az évi rendes államsegélyt (1207·91 K) és a főiskolai javadalmat (1978·43 K) ez évben is hiányok pótlására és tudományos jellegű könyvek beszerzésére s folyóiratokra fordították. Az ajándékozások közül kiemeljük özv. dr. CSIKY Kálmánné úrnőét, aki oly korán elhunyt fiának, dr. CSIKY Kálmán sárospataki jogakadémiai tanárnak könyvtárából 620; báró VAY Elemér nyug. főispánét, aki 294 és SZILÁGYI Benő főgimn. tanárét, aki 183 kötet könyvet ajándékozott a könyvtárnak.

Az év történetében följegyzésreméltó esemény, hogy HARSÁNYI István helyettes főkönyvtárnok a kéziratárnak 1910 július 5-én megkezdett rendezését 1913 augusztus 26-ikára bevégezte. Készített három katalogust, nevezetesen: kötetbe foglalt alapcímtárt; szerzők, illetőleg rendszók szerinti betűsoros cédulakatalogust s végül időrendes cédulakatalogust. Az alapcímtár terjedelme 1662 sorszámmal 344 nagyívrétlap; a betűsoros cédulák száma 5978, az időrendes mozgólappoké pedig 2189.

A kéziratár törzsanyagán kívül HARSÁNYI azokról a kéziratokról és egyház- s irodalomtörténeti tartalmuknál, vonatkozásuknál vagy könyvészeti jellegüknél fogva figyelemreméltó följegyzésekről is készített katalogusokat, amelyek a könyvtár nyomtat-

ványai között, illetőleg azok tábláin s előzéklevelein elszórta található. Eddig 54 kötetben talált 96 különböző kézirat, illetőleg figyelemreméltó följegyzés van katalogizálva. A nyomtatványok közé kötött kéziratok ezután is régi helyükön maradnak.

A könyvtár törzsállománya 1913 végén 56.048 kötetre szaporodott. A kéziratok száma, a rendezés eredménye s az 1913. évi gyarapodás szerint 1667.

260 nyitási napon 2126 esetben 3197 darabot kölcsönöztek ki helyben és vidékre. A könyvtári forgalom emelése céljából az eddigi dolgozóterem mellé 1913 nyarán nyilvános olvasótermet rendeztek be 14 ülőhellyel.

Selmeczbányán a Városi Múzeum és Könyvtár könyvkészletének használata csekély; a közönség e könyvtárat mellőzi és inkább a vele kapcsolatos népkönyvtárat használja. A használati statisztika fogyatékosága miatt az 1913. évben a használók ki sem mutathatók, ellenben a népkönyvtár és városi könyvtár együttes könyvforgalma 9—10.000 kötetre tehető. Miután a városi könyvtár és a népkönyvtár egy közös helyiségben van, e kettőt régebben a hatóság maga is összetévesztette, amiből olyan helyzet alakult ki, hogy sok városi könyv kötésének a népkönyvtár a tulajdonosa és viszont. E bajokon csak a két könyvtár egyesítésével lehetne már segíteni, amire nézve az Országos Tanács jóváhagyását fogják kikérni.

Az intézet új vezetőt nyert dr. MIKLÓSSY Zoltán okl. tanár személyében. A kezelési teendőket GONDA József levéltári díjnok végzi. Szolga és laboráns nincs, ennek teendőit a múzeum vezetője kénytelen végezni; teremőr sincs, ennek teendőit a levéltári díjnok végzi.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum vezetőségének egyik legfőbb gondját az 1913-ik év folyamán is az építésügy képezte, anélkül, hogy az az év végéig teljes befejezést nyerhetett volna.

A könyvtár és levéltár gyarapítására kézhez vett 1000 K-ból 695'63 K-t könyvkötésre, 90 K-t báró ORBÁN Balázs «Székelyföld» című művének megvásárlására, 85'46 K-t levéltári anyag beszerzésére és gyűjtésére, 129'54 K-t már régóta járó folyóiratok

előfizetési díja egy részének kifizetésére s egy pár multhatatlanul szükséges segédkönyv bevásárlására fordítottak. Csak jelentéktelen kis összeget fordíthattak tehát a könyvtár gyarapítására, de azért állami letét és ajándékozás útján a könyvtári anyag az 1913-ik évben is jelentékenyen gyarapodott.

A levéltár gyarapodása a könyvtárénál még jelentékenyebb volt. Vásár útján szerezték meg szotyori id. Bátorszív NAGY Ferencnek, a volt székely határőrző huszárezred kapitányának, I. FERENC királytól 1833. július 11-én kapott címeres nemeslevelét. E nemes-levellel együtt megvásárolták úgy az ő, mint hasonló nevű, szintén huszárkapitány fiának, a református Székely Mikó-Kollégium érdemes alapítójának, valamint ifj. NAGY F. feleségének, csikszentkirályi FFRENCZI Rozáliának hátramaradt családi iratait is. A XVII—XIX. századból származó iratok (396 db) nemcsak a NAGY- és FERENCZI-, de a csikszentkirályi BOROS- és más rokonsaládok életéhez s így a székelység történetéhez is érdekes adatokat nyújtanak. BARTHA László, ki családjának fejedelmekori okiratait már korábban a múzeumnak adományozta, most a XVIII—XIX. századból származó 280 darabbal gazdagította a levéltárat. BIRÓ Mózses a XVIII—XIX. századból származó 8 db oklevelet, illyefalvai DÓSA Eliz az 1815—1852. évekből az illyefalvi DÓSA-család levelesládájából 24 darabot, GÖDRI Sándor 12 darab oklevelet és 4 db kéziratot, KELEMEN Lajos Oroszfa községnek nagyajtai CSEREY Zsigmond ellen zálog iránt folytatott perében 1829 április 13-án kelt s az egész terjedelmes zálogpert leíró ítélmesteri kiadványt, ifj. KELEMEN Lajos a besenyői BABOS-, a kökösi KÖRÖSSY- s főleg a bölcsei BUDAI-család levelesládájából a XVII—XIX. századból 808 db oklevelet és periratot, KISS Dénes családja leveleiből az 1672—1822. évekből 67 darabot, KÖNTZEI Antónia a karatnai KÖNTZEI-család leveleiből a XVII—XIX. századból 745 darabot és KÖNTZEI Benedek a karatnai Köntzei-család levelesládájából a XVII—XIX. századból 2566 darabot, LÁZÁR András családjának a XVI—XIX. századból származó 284 db oklevelét, POTSA János a hatolykai POTSA-család még a múzeumnak át nem engedett leveleiből a XVIII—XIX. századból 293 db-ot

és SZABÓ György családi irataiból a XVIII—XIX. századból 58 darabot, dr. SZTRIPSZKY Hiador, az uzoni PÜNKÖSTI-család XVII—XVIII. századbeli leveleiből és peres irataiból 50 darabot, VARGA András pedig a lécfalvi GYÁRFÁS-család leveleiből 3 darabot adományozott a múzeumnak.

A könyvtár és levéltár számszerű gyarapodása az 1913-ik évben a következő volt: a) Könyv: 645 db; b) Hirlap: 51 db; c) Apró nyomtatvány: 55 db; d) Térkép: 4 db; e) Kézirat: 6 db; f) Oklevél és egyéb irat: 5593 db. Összesen 6354 db. Ebből vásár útján szereztetett 581 db. Állami letét 13 db. Ajándék 5760 darab. Az osztály könyvanyagának állománya az év végén 67,960 db volt.

Sümegeen az *Allami Darnay-Múzeum* 1913. évi szaporulatában első helyen említendő a Főfelügyelőség által megszerzett s a sümegi vár történetére vonatkozó, több száz rajzból, okmány-másolatból és történeti adatokból álló kolligátum, mely KIMNACH Ödön tanár munkája és gyűjtése. Ebből az anyagból, egyesítve azt a múzeum eddigi adataival, megírható lesz Sümeg és Sümeg várának története. A KISFALUDY-teremben nyert elhelyezést a Főfelügyelőség másik letétje, a KISFALUDY Sándor és SZEGEDY Róza badacsonyi pinchajlékait ábrázoló, PÖRGE Gergely által rajzolt két kép is. Ugyanoda került Kisfaludi PIKÉTHY György ajándéka, VÖRÖSMARTY Mihály *Csongor és Tündéjének* első kiadása CZUCZOR Gergely kézirati bejegyzéseivel. Érdekes szerzemény KISFALUDY Sándor *Kemény Simon* drámájának sűgó-könyve is, melyet helyenkint a költő jegyzetekkel és javításokkal látott el. Ezekből tudjuk meg, hogy a vezetése alatt levő balatonfüredi játékszin sűgó-könyve volt.

Szabadkán a Városi Könyvtár és Múzeum az 1913. évben a régi célszerűtlen, szűk és sötét udvari helyiségből ugyanannak az épületnek első emeletén három utcára szolgáló, világos, négy nagy termébe került. A könyvtár célszerű elhelyezésére több könyv-állványt készítettek. A múlt évben vette át a könyvtár a Szabadka város által MOKOSSAY Mátyás plébános örököseitől a könyvtár részére 105 K-n megvásárolt 278 műből álló 1155 kötetes könyv-

tárat, úgyszinté az elhunyt GAÁL Ferenc kiváló zeneszerző 225 K 50 f-ért megvett, 70 műből 85 kötetben álló könyvtárát és zeneszerzői kéziratait, melyek még az eredeti zeneszerzemények kéziratainak megállapítása végett átnézendők. Végül kifizette a felszoltott közkönyvtár és múzeumegylet különböző megrendelésekből származó több mint 200 K-t kitevő adósságát. A közkönyvtár és a múzeum iránt a város közönsége állandóan érdeklődik, aminek bizonyossága, hogy több magánegyén 349 művet ajándékozott a könyvtárnak.

A könyvtár eddig részben rendezése, a kint levő könyvek beszedése, a hiányosak kiegészítése, de legnagyobbbrészt az olvasóteremül használandó teremnek más múzeumi tárgyakkal történt elfoglalása miatt zárva volt. Azonban remélhető, hogy a felszabadult olvasóterem az 1914. év őszén megnyitható lesz. Egyes művek azonban tudományos munkálkodás céljaira akadálytalanul szolgáltattak ki a multban és szolgáltatnak ki a jelenben is.

Szamosújvárt az Örmény Múzeum könyvtára 209 darabbal gyarapodott. A könyvtárban eddigelé csak tudományos és szakkönyvek beszerzésére volt a főszűly fektetve, de fennforog a szépirodalmi művek fokozatos beszerzésének égető szűksége. E téren a Főfelügyelőség a maga részéről már megtette a kívánatos első lépést JÓKAI összes műveinek saját javadalmából való adományozásával s most már a könyvtárnak ily irányban évről-évre való fejlesztése volna a főteendő.

Szatmárt a Kölcsey-Kör Múzeuma 1913-ban igyekezett gyűjteményei iránt a közönség érdeklődését ébren tartani. A könyvtárt 80 nyitási napon 164 egyén látogatta s kikölcsönzés útján 699 kötetet használt. A könyvtár vétel útján 140 kötettel gyarapodott s az év végén 4959 darabból állott.

Szászvároson a ref. Kún-kollégium könyvtára anyagának rendezése során befejezést nyert négy újabb szak földolgozása: erdélyi, világ- és kulturtörténelem, klasszika filológia; munkában vannak a földrajz, természetrajz, természettan és matematika, valamint a ogtudomány szakjai. Mind e szakok a rendezés alatt is nyitva állottak a közönség számára. Az évi forgalom 4015 kötet volt, és

pedig 2730 kötet szépirodalmi, 1285 kötet tudományos munka, ami az előző évi 3720 kötethez képest fejlődést mutat.

A gyűjtemény gyarapítására kiutalt 800 K államsegélyből 126 művet 135 kötetben vásároltak. A kollégium a maga alapjaiból 1160'70 K-t fordított könyv és folyóirat vásárlásra és kötésre, 15'43 K-t irodai felszerelésekre, 300 K-t pedig személyi kiadásra. Vásároltak 221 művet 238 kötetben. Ajándékokból gyarapodott a könyvtár 294 művel 305 kötetben, mintegy 692 K 14 f értékben, beleszámítva a RÉVAI nagy lexikon ama két példányát is, melyeket a kultuszminisztériumtól és a Főfelügyelőségtől kapott a könyvtár ajándékba. Az egész évi gyarapodás 641 mű 682 kötetben, ami 2535, illetőleg 2211 K értéket képvisel, ezzel a könyvtár törzsállománya 17.514 kötetre emelkedett.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár beosztott törzsanyag-állománya az év végén 82.514 kötet. Az évi gyarapodás 1571 kötet, amiből 889 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Kötettek 561 kötetet 992 K költségen. A törzsanyag állománya szakok szerint: Ösnyomtatvány 204, hittudomány 13.466, jogtudomány 5552, államtudomány 3362, orvostudomány 3147, matematika, fizika, természetrájs 9497, filozófia, eszhetika, nevelés 6638, történelem, földrajz, néprájs, régészet 15.298, nyelv, irodalom 12.054, vegyes 8618, ujság 4678 kötet.

Szolgálati idő tíz hónapon át minden köznapon d. e. 10—1, d. u. 4—7 óra, a nyári két hónapban d. e. 10—12 óra. Az olvasók összes száma 14.945, 1912-ben: 14.329, az olvasott művek száma 18.670, 1912-ben: 16.569. Az olvasók átlagos napi száma 6075, 1912-ben 5731. Foglalkozás szerint volt 1761 nő, 7569 tanuló a középiskolák három felső osztályából, 105 pap, 769 tanár, tanító, 386 író, hirlapíró, 505 művész, 808 ügyvéd, jogász, 599 mérnök, építész, technikus, 86 orvos, 82 gyógyszerész, 211 katona, 335 állami tisztviselő, 229 községi tisztviselő, 287 vasutas, póstás, 903 magántisztviselő, 34 önálló kereskedő, 44 kereskedősegéd, 30 önálló iparos, 38 iparossegéd, 2 földművelési alkalmazott, 68 háztulajdonos, tőkepenzes, 94 egyéb. Könyvtárnyitási nap volt 246,

1912-ben 250. Indokolt esetekben házi használatra kiadtak 232 elismervényre 418 művet.

Székszárdon Tolnavármegye Múzeumának könyvtára 1913-ban 200 K államsegélyt kapott, amelyből a folyóiratok folytatólagos előfizetését fedezték.

Szentesről a Csongrádvármegyei Tört. és Rég. Társulat Múzeuma jelentést nem küldött.

Székesfehérvárott a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum múlt évi életében legjelentősebb mozzanat, hogy a múzeum a vall. és közokt. miniszter úr 1913. január 29-én kelt 952. számú rendeletével állami felügyelet alá helyeztetett és formailag is felvétellett az Orsz. Főfelügyelőség hatáskörébe. Miután a gyűjtemények fejlődése és a bérhelyiségnek majd 2000 K-át kitevő fenntartása indokoltta teszi önálló múzeumépület emelését, az egyesület azzal a kérelemmel fordult a Főfelügyelőséghez, hogy 150.000 K segély nyújtásával támogassa a múzeumépítési alap megteremtésében. A Főfelügyelőség válaszában az államsegély megadását a helyi tényezők hozzájárulásától tette függővé. Ennek folytán a múzeum átiratot intézett Fejérvármegye és Székesfehérvár szab. kir. város törvényhatóságaihoz, nyilatkozzanak, mivel hajlandók az önálló múzeumépület létesítéséhez hozzájárulni. Érdelemleges válasz ezideig nem érkezett.

A könyvtárban folytatták a hazai régészeti szakmunkák beszerzését. Állami letétként megkapták a RÉVAI Lexikon I—IX. kötetét. Az adományok között említésre méltók az ipartestület által küldött céhiratok és könyvek, dr. FANTA Adolf hagyatékából számos Székesfehérvárra vonatkozó könyv és nyomtatvány, melyet az örökösök engedtek át a múzeumnak.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultúregyesület Múzeumának könyvtári anyagát a közönség úgyszólván kizárólag kikölcsönzés útján használta. Ama kísérlet, hogy a közönséget az olvasóteremben való olvasásra szoktassák, eredménytelen maradt, jóllehet a könyvtár e célból a legérdemesebb szaklapokat és folyóiratokat járattja s a könyvtárról a város intelligens lakossága körében körülbelül 700 ismertető-levelet küldtek szét. A kikölcsönzők

száma 1702, a kikölcsönzött műveké 4003 kötet, amelyeknek legnagyobb része (1544) a szépirodalomra esik.

Temesvárt a *Városi Nyilvános Könyvtár* komoly és sikeres munkájának immár 10-ik évébe lépett.

A lefolyt évi összes gyarapodás 1273 tételben 2469 kötet és füzet 7848 K 75 f értékben. Az egész gyűjtemény ezzel 46.617 kötetre szaporodott. A művek 146.118 K 55 f értéket képviselnek.

A gyűjteménynek ily rohamos gyarapodása által a könyvtár gyűjteményhelyiségei szűkekké váltak. A városi tanács ez oknál fogva a kegyesrendiek régi rendházának egyelőre egyik, a könyvtár udvarára nyíló kis termét bocsátotta a könyvtár rendelkezésére, amelyben a nagyterjedelmű hirlaposztály nyer elhelyezést.

A könyvtárból az elmúlt évben 7393 művet kölcsönöztek ki és 7900 művet olvastak a könyvtár olvasótermében; összesen tehát 15.293 művet használtak. Az olvasóterem nemcsak délután 3—7 óráig, hanem délelőtt 8—12 óráig is nyitva volt. A könyvtárban összesen 248 nyitási napon 8666, vagyis naponként átlag 35 egyén fordult meg, kik naponként átlag 61 művet olvastak, vagy vettek ki. Az olvasott művek szakszerinti megoszlásánál 1913-ban is a szépirodalmi és nyelvtudományi művek vezetnek: a szépirodalmi művek 7566, a nyelvtudományiak 1609 számmal; ezt követi a földrajz és útleirási szak 1174 művel. Minthogy a könyvtárosok azt tapasztalták, hogy a tanuló-ijúság nagy része (az olvasóteremben) rendszertelenül olvasott, oly műveket óhajtott, melyek sem korának, sem értelmi fejlettségének nem feleltek meg, azért az ifjak olvasási munkáját kellő körültekintéssel ellenőrzés alá vették. A foglalkozási ág szerinti megoszlásnál az olvasóteremben a középiskolai tanulók vannak túlnyomó számmal, a kikölcsönzők közt pedig a hivatalnoki kar vezet, de meg kell jegyeznünk, hogy a könyvtár látogatói sorában a város értelmiségének más osztálya is elég szép számmal van képviselve.

A könyvtári személyzet munkássága az olvasóközönség kiszolgálásán és a könyvanyag rendbentartásán, a gyarapodás kellő feldolgozásán kívül, az 1911—1913. évi gyarapodás folytatólagos

címtárának könyvomas sokszorosítás útján való ideiglenes kiadására irányult.

A könyvtár házi könyvkötészetében az év folyamán 1488 kötet hirlapot és könyvet kötöttek be. Minthogy azonban a könyvtári könyvkötő a munkát egyedül nem győzi, az értékesebb műveknek a házi könyvkötészen kívül, de a könyvtár anyagával való bekötése iránt az év vége felé első kísérletet tettek, amennyiben bőr- és vászonkötés céljából egyelőre 300 db könyvet munkába kiadtak.

A könyvtár 1913. évi összkiadása, az 1000 K államsegély felhasználását is figyelembe véve, 12.491 K 55 ft tett ki, 1914. évi költségelőirányzata pedig 12.100 K-ban állapítottatott meg és fogadtatott el a törvényhatósági bizottság közgyűlése által.

A *Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeumtársulat* szakkönyvtárában archaeológiai, numizmatikai, szépművészeti, néprajzi és délmagyarországi történelmi alosztályok vannak. E könyvtár anyaga ugyan 10.078 darabból áll, de ennek nagy része aprónyomatvány, vagy kézirat. A könyvek száma 1913 végén mindössze 2184 db volt. A könyvgyűjtemény legnagyobb részét még 1903-ban átadta a Társulat a temesvár-városi nyilvános könyvtárnak, hogy ezzel is elősegítse a temesvár-városi nagyobb arányú nyilvános könyvtár létesítését.

Az elmúlt évben a szakkönyvtár 258 darabbal gyarapodott; ezek között legértékesebb ama 139 darabból álló könyvadomány, amelyet a temesvár-városi könyvtár ajándékozott a Társulatnak. A társulati főtitkár ugyanis a városi nyilvános könyvtár többes példányaiból kiválogatta mindazokat a műveket, amelyek a szakkönyvtár egyik vagy másik osztályába beleillenek s amelyek abból idáig hiányzottak. Emellett a múlt évben is gyűjtöttek ez osztály számára régi hirlapszámokat, apró nyomtatványokat, sőt még képes-levelezőlapokat is.

A *Délmagyarországi Természettudományi Társulatnak* a városi közkönyvtárban elhelyezett könyvtára 30 önálló művel és 42 folyóirattal gyarapodott. Ezekkel a Társulat könyvtára 4231 darabból áll.

Tiszafüreden a nagyközség tulajdonát képező s a *Múzeum-*

és Könyvtáregylet gondozása alatt álló közkönyvtár az 1913. évben is jelentékenyen gyarapodott részben ajándékozás, részben egyleti vétel, főként pedig az évi állami segélyből. Az olvasóközönség 13.526 esetben 4516 kötetből álló 4211 művet vett igénybe, amely körülmény igazolja, hogy a könyvtár a község lakosságának nélkülözhetetlen. A könyvtár 1913. december 31-ki állapota 5594 mű 6361 kötetben.

Verseczen a Városi Múzeum és Könyvtár az elmúlt 1913. esztendőben ismét szépen fejlődött és erősen gyarapodott. Ugyanezt mondhatjuk a használatról is. A könyvtárba jelentékeny ajándékok folytak be. Így a városi tanács a polgármester intézkedésére 102 db 366 K értékű könyvet küldött át, MLÁDENOVITS Lyubica k. a. pedig 128 könyvet adományozott. Így összesen 1032 dbot kapott a könyvtár ajándékba. HERCZEG Ferenc jeles írónk, verseci születésű lévén, a könyvtárban egy külön HERCZEG-gyűjteményt alapítottak, amelynek alapját WOLFNER József könyvkiadó 129 darabból álló 500 K-t érő ajándékával vetette meg. Versecz bortermelei fontosságára való tekintettel még egy külön borászati és szőlészeti osztály létesítésével is kezdtek foglalkozni, végre I AENEAS SYLVIUSSzal és I TEMESVÁRI PELBÁRTtal megkezdték az ősnymtatványok egy instruktív sorozatának gyűjtését is.

A szükségessé vált új, bővített, kézi katalógus összeállításán tovább folyt a munka. A város e célra 600 K-t engedélyezett.

A kéziratgyűjtemény ZEH Ferenc verseci születésű német író «Leonidas» című tragédiája kéziratával gyarapodott.

A könyvtár használata örvendetesen emelkedett. 1913-ban 16.721 könyvet adtak ki; 2658-al többet mint az előző évben.

Veszprémben a Veszprémmegyei Múzeum könyvtárának gyarapításánál 1913-ban is az a szempont vezetett, hogy a rendelkezésre álló erőt leginkább a szakkönyvtár fejlesztésére fordítsák, amely célt a beszerzett régiség-tani, néprajzi, művészeti és természettudományi folyóiratok is előmozdítani hivatvák. A részben állami, részben múzeumegyleti segélyből beszerzett 41 db önálló műből 1 db a történet-régiség-tani, 2 db az ethnographiai, 5 db a művészeti, 16 db a természettudományi és 5 db egyéb szakra

esik. A beszerzett oklevelek legtöbbször céhemlék. Az ajándékozás útján beérkezett könyvtári anyagból a történet-régészeti szakra esik 68, az irodalmira 27, a művészetre 4, a természettudományira 11 és egyébre 36 db jutott.

Zomborban a *Városi Közkönyvtárnak* okvetlen új helyiségre van szüksége. Sajnos a DMKE palotájának építése, melyben elhelyezést nyerne a könyvtár, még mindig megoldatlan s így más megoldásról kell gondoskodni.

A *Bácsbodrogyvármegyei Múzeum* könyvtára köteteinek számát, az állami segélyből beszerzetteken kívül, a fenntartó Társulat által évek óta gyűjtött, de számadásba nem vett könyvek, térképek és egyéb könyvtári anyag leltározása és bekebelezése 1965 darabra emelte. A rendezés munkáját a titkár és a múzeumi őr végezték.

III.

Az állami felügyelet alatt álló népkönyvtárakról a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1913. évről kiadott jelentése alapján a következőkben számolunk be:

Az új nép- és vándorkönyvtárak fölállítása 51.119'82 koronába került. Közművelődési és könyvtáregyesületek, olvasókörök és ifjúsági egyesületek közül 67 részesült könyvtárak létesítésére, illetve fejlesztésére segélyben. Ennek összege 72.500 korona. Gazdasági népkönyvtárak kiegészítésére 3600 koronát, a régibb könyvtáraknál évközben mutatkozó apróbb dologi kiadások, pótlások és javítások fedezésére s a könyvtárak cserélésének költségeire 2176 koronát, a régibb népkönyvtárak kiegészítésére szolgáló tíz 30 kötetes vándorkönyvsorozat beszerzésére 2000, a népkönyvtártani kézikönyv II. kiadásának költségeire 3600 koronát, a Vasárnapi Könyv című népies folyóirat 300 példányának előfizetésére 624 koronát s végül a könyvtárkezelők jutalmazására 6000 koronát fordítottak.

Új népkönyvtárat 1913-ban a Tanács 40-et állított föl. E könyvtárak közül az Athenaeum r.-t. a fennálló egyezség folytán 3 egyenként 1000 K, 2 egyenként 400 K és 1 db 300 K értékű

népkönyvtárat díjtalanul szállított, úgy hogy az 1913. évi javadalmat 34 népkönyvtár könyvanyagának beszerzési költségei terhelték, még pedig húsz 1000 korona értékű, nyolc 400 korona értékű és hat 300 korona értékű könyvtár beszerzésének költségei.

Ez állandó jellegű népkönyvtárak mellett a Tanács az 1913. évi állami javadalom terhére 32, egyenként 500 korona értékű vándorkönyvtárat állított föl.

Az 1913. évben létesített könyvtárak összes száma tehát 72-re rúgott. Ehhez járult még az 1912. évi javadalom terhére megrendelt könyvtárakból visszamaradt két 300 koronás könyvtár, amelyek elhelyezéséről ugyancsak az 1913. évben történt gondoskodás. Ilykép az 1913. év folyamán 74 könyvtár került szétosztásra.

E könyvtárak fölállításáról az Országos Tanács április hó 30-iki ülésén határozott s ezt a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium augusztus hó 13-án 86.298. sz. a. hagyta jóvá. E könyvtárak az eddigi eljárásnak megfelelőleg könyvszekrényekkel ellátva adattak át rendeltetésüknek. A könyvtárak könyvanyagának ára 41.000 koronát tett ki, a szekrények, az 1000 koronás könyvtáraknál egyenként 160, a kisebb könyvtáraknál pedig egyenként 105.20 koronával számítva, 8940 koronába kerültek. Megjegyzendő, hogy a 105.20 koronás könyvszekrénytípusból az új könyvtárak számánál eggyel többet szereztek be, amely Lőcsére került, az Iparostanonc-Otthonnak régebben adományozott könyvtár újabb gyarapodásának a befogadására. A könyvanyag és szekrények december hó végén küldettek szét rendeltetési helyükre.

Az itt összegezett nép- és vándorkönyvtárak elhelyezése a következőkép oszlik meg:

A szorosabb értelemben vett *Magyarország* területén a Tanács közvetlen felügyelete alatt egy-egy ezerkoronás könyvtár már létező ezerkoronás könyvtár kétezerkoronás sorozattá leendő kiegészítése gyanánt Budapesten a Budai Közműv. Körnél, Csapon, Jolsván és Orsován; új ezerkoronás könyvtárak Alsókubinban, Aradon, Balassagyarmaton, Bánban, Barcsban, Békéscsabán az erzsébethelyi iskolában, Diszelben, Dunaalmáson, Fiumében az áll. el.

iskolában, Gyöngyösön, Karánsebesen, Kiskúnmajszán, Krasznahorkaváralján, Lugoson a Tisztviselők Otthonában, Nagybányán a közs. iparostanonciskolában, Perecsenyen, Szatmárnémetiben és Szentesen; egy-egy négyszázkoronás könyvtár Budapesten a honvédfogházban (2 db.), Esztergomban az Inas-Otthonban, Kolozsvárott a honvédfogházban, Nagyszőlősen a vm. Gyermekvédő Ligánál, Rozsnyón, Szegeden a honvédfogházban s az Áll. és Törvényhat. Altisztek és Szolgák Egyesületében, Tiszolczon és Vizaknán; végül egy-egy háromszázkoronás könyvtár Belényesen, Budapesten a Belügymin. Hivatalszolgák Nagyboldogasszony-Egyesületében, Czellödömlőkön, Désen a várm. közkórházban, Kassán a honvédfogházban, Munkácson a m. kir. honvédcsapatkórházban, Nagyváradon az Iparostanulók Otthonában, Szentesen a várm. közkórházban és Véménden nyert elhelyezést. Az ötszázkoronás vándorkönyvtárak a következő helyekre kerültek: a) az Abaujtornamegyei és Kassai Közművelődési Egyesület útján: Beretre; b) Baranya vármegyében a Pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület útján: Olaszra; c) Békés vármegyében a Békésvármegyei Általános Tanítóegyesület útján: Szarvasra a nádasoldali iskolába; d) Bihar megyében a nagyváradai Szigligeti-Társaság útján: Bihar-sályiba és Nagyszántóra; e) a Borsodmiskolczi Közművelődési Egyesület útján: Domaházára, Tardonára és Miskolcra, 4 a gyalogsági, huszár-, tüzérségi és honvédlaktanyákba, 3 pedig a felsővárosi iskolákba; f) Csanád megyében Makóra a rákosi iskolába; g) Csongrád megyében Szegedre a szatymazi, székalji, szélhádi és nyirkosi felsőtanyai iskolákba és Horgosra 2 könyvtár az áll. iskolákba; h) Jász-Nagy-Kún-Szolnok vármegyében Örményespusztára azzal, hogy az ott lévő régibb sorozat Porgányba helyezendő át; i) Sopron megyében Potyondra; j) Vas megyében: a Vasvármegyeyi Kultúregyesület útján Halogyra, végül k) Zemplén megyében Csarnahóra és Töketeresre.

Miként a múlt esztendőben, a Tanács ez évben is gondoskodni kívánt a *Horvát-Szlavonországban* elszigetelten élő magyarság közművelődési szükségleteinek kielégítéséről s a Julián-Egyesület útján Beliscén egy 1000 K értékű népkönyvtárat létesí-

tett s emellett hat, egyenként ötszáz korona értékű vándorkönyvtárat is állított föl Antunovac, Budakovac, Govedjepolje, Ivanovci, Lasarovac és Rezovac községekben. A Horvát-Szlavonországban idáig elhelyezett könyvtárak száma ekként 52-re emelkedett. A zágrábi Magyar Társaskör könyvtára 1000 korona pénzsegélyben részesült, míg a zágrábi MÁV népiskolánál elhelyezett népkönyvtár időközben fölmerült hiányai pótlására 200 K-t kapott.

Ama terven, hogy a *külföldi magyarságot* is részesítse a Tanács az anyanyelvükön szóló olvasmányok lélekművelő áldásában, a következő intézkedésekkel munkálkodott: Bukarestben a róm. kath. magyar iskolát a Szent-László-Társulat útján látta el nagyobb könyvsorozattal, melynek beszerzése 888 K-t igényelt az előirányzott 800 K helyett. Az Északamerikai Egyesült-Államokban a mackeesporti magyar ref. egyháznak 100 K-t, a sanfranciskói Első Magyar Egyesületnek 400 K-t s a st.-louis public librarynak 500 K-t irányoztak elő, hogy ez összegek erejéig magyar könyvekkel gyarapítsák könyvtárukat. Ez előirányzatok végrehajtása azonban, más oldalról fölmerült túlkidadások következtében, az 1914. év első felére maradt.

Ugyancsak az 1914. év első felére tolódtott el ama terv megvalósítása is, hogy a Julián-Egyesület kezdeményezésére és közvetítésével hajósnepkönyvtárak létesüljenek hazánk fontosabb folyami kikötőiben. Eredetileg e célra 1000 K-t vettek föl az 1913. évi költségvetés keretébe, mely összesen 2 hajós-könyvtár fölállítását tervezték.

Új könyvtárak fölállítására, illetve a már meglévő könyvtárak gyarapítására a Tanács javaslatára a következő közművelődési egyesületek és könyvtárt fenntartó testületek részesültek közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi miniszterium útján pénzbeli segélyben: Az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület, a Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület, a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület s az Uránia Tudományos Egyesület, egyenként 5000 koronát, a nagykanizsai városi

közkönyvtár 3000 koronát, az eperjesi Széchenyi-Kör és a nagyváradi városi közkönyvtár egyenként 2000 koronát, a Budapesti Könyvtár-Egyesület és a hódmezővásárhelyi közkönyvtár egyenként 1800 koronát, a budapesti Szabad Lyceum és Erzsébet Népkadémia egyenként 1500 koronát, az Orsz. Magyar Iskola-Egyesület, az Abauj-tornavármegyei Közművelődési Egyesület Kassán, a csikszeredai, kézdivásárhelyi és székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumok, a zilahi ref. főgimnázium, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület, a temesvár-józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet, a zágrábi Magyar Társaskör és a zólyomi városi közkönyvtár egyenként 1000 koronát, a kassai Kazinczy-Kör 900 koronát, a Torontálmegyei Magyar Közművelődési Egyesület Nagybecskerekereken 800 koronát, a pozsonyi Toldy-Kör 700 koronát, az Aradi Kölcsey-Egyesület, a budapesti III. ker. óbuda—újlaki ág. h. egyház, a győri Népkönyvtár-Egyesület, a Nógrád vármegyei Nemzeti Intézet s a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egyesület egyenként 500 koronát, a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Közjótékonyági Egyesület, a IX. ker. nép- és isk. könyvtár, a X. ker. nép- és isk. könyvtár, a Szociális Missio-Társulat növédelmi hivatala, a makói városi könyvtár, a temesvári erzsébetvárosi, ferencvárosi, gyárvárosi és népirodai könyvtárak egyenként 400 koronát, a budapesti Angyalföldi Népkönyvtár-Egyesület, a III. ker. nép- és iskolai könyvtár, az Orsz. Közp. Kath. Legényegyesület és vakok állami intézete, a felkai Tatra-Múzeum-Egylet, a gyöngyösi áll. gyermekmenhely, a kecskeméti központi népkönyvtár, a komáromi népkönyvtár, a marosvásárhelyi Székely Társaság, a vakokat gyámolító orsz. egylet miskolczi fiókja, az újvidéki DMKE-könyvtár és a zombolyai Erzsébet-kózkórház egyenként 300 koronát, a körmöczbányai Magyar Közművelődési Egyesület 250 koronát, a békéscsabai központi népkönyvtár, a berzeviczei áll. népiskola és Ifj. Egyesület, a Magy. Izr. Kézmű- és Földmív. Egyesület Budapesten, a gyomai közs. népkönyvtár, a temesvári vakok ipari képző és foglalkoztató intézete, a tordai Iparosok Önképző-Egylete, a vágsszerédi népkönyvtár és a zágrábi MÁV iskola egyenként 200

koronát, a verseczi Magyar Ifj. Önképzőegylet 150 koronát, a czibakházai népkönyvtár pedig 100 koronát kapott.

E segélyezések az eddigi gyakorlathoz híven, most is az Országos Tanács részéről esetről-esetre jóváhagyott fölhasználási tervezetek alapján, utólagos okmányolt elszámolás kötelezettsége mellett fordítottak rendeltetési céljaikra.

Az elszámolás kötelezettségének s Tanács jelentése lezártáig, vagyis 1914 július hó 1-éig, a következő egyesületek és intézetek tettek eleget:

Az 1911. évi államsegélyről pótlólag elszámolt a hajduszoboszlói és a kecskeméti népkönyvtár, melyek a segély egész összegét könyvek beszerzésére fordították.

Az 1912. évi államsegélyről elszámolási kötelezettségüknek ugyancsak pótlólag a következő egyesületek és testületek tettek eleget: az *Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület*, mely e folyóirat tavalyi évfolyamának 46. lapján ismertetett tervezetét minden változtatás nélkül foganatosította; a *Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület*, melynek elszámolása 495'60 korona túlkiadás-sal zárult s a következő tételekre oszlott: 13 új ifjúsági könyvtár létesítésére jutott 1646 korona, könyvtárak gyarapítására 1968'71 korona, könyvkötésre 570'50 korona, a nyitrai közkönyvtár bútorozására 3 korona, fenntartási költségeire 650 korona, az 1911. évi túlkiadásokra 657'39 korona. Megjegyzendő, hogy a 13 új könyvtár elhelyezésében a tavaly ismertetett tervezettől annyiban történt módosítás, hogy Kós és Ujlót községek helyett Szentantal és Mátraszöllös községekbe helyeztek el könyvtárakat, a Galgócra tervezett népkönyvtár létesítése pedig egészen elmaradt. Az *Országos Magyar Iskola-Egyesület* államsegélyén Aszódon állított föl egy 1000 korona értékű B típusú népkönyvtárat 950 K költséggel, míg az 1908—11. évi államsegélyek 146'75 K maradványát az Iskola-Egyesület s a vele egyesült Országos Nemzeti Szövetség által 1909-ben megrendelt aradgáji népkönyvtár vétel-árának törlesztésére fordította. Az *Eperjesi Széchenyi-Kör* 2000 korona államsegélyét, valamint az *Uránia Magyar Tudományos Egyesület* 5000 K államsegélyét teljesen a tavalyi cikkünk

47. lapján ismertetett tervezet szerint használta föl. A Budapest I. ker. Istenhegyi Népművelő Egyesület 200 K segélyén 229 könyvet köttetett be újra; a berzevicezi áll. el. iskola 200 korona segélyéből 183 koronát új könyvek vásárlására s 17 koronát a megrongált könyvek bekötésére használt föl. Az erzsébetvárosi népkönyvtár a segélyen könyvtári katalogusának kinyomatását készítette elő. A hódmezővásárhelyi közkönyvtár az időközi kamatokkal 1538'68 K-ra fölszaporodott államsegélye terhére 1305'25 K-t új könyvek beszerzésére s 200'60 K-t könyvkötői munkálatokra fizetett ki. A Vakokat Gyámoltó Orsz. Egylet miskolci fiókja Braille-féle írópapirosra 45'20 koronát, másolási díjakra 194'33 koronát, könyvbeszerzésre 1'60 koronát és könyvkötői munkálatokra 66'40 koronát, a pápóci népkönyvtár új könyvek beszerzésére 69'14 koronát, könyvkötői munkálatokra 25'22 koronát, a pozsonyi Toldy-Kör könyvbeszerzésekre 462'50 koronát használt föl. Az államsegély teljes összegét új könyvek beszerzésére fordította a budapesti Erzsébet-Népakadémia, a felkai Tatra-Múzeumegylet, a kecskeméti városi tanács, a komáromi népkönyvtár, a magyaróvári Széchenyi-Kör, a makói városi könyvtár, a Torontálmegyei Közművelődési Egylet Nagybecskereken, a Kővárvidéki Társaskör Nagysomkúton, a trencsényi népkönyvtár és a DMKE újvidéki osztálya.

Az 1912. évi államsegélyről csupán fölhasználási tervet küldött a zágrábi Magyar Társaskör, mely az 1912. évi államsegély terhére katalogusa kinyomatási költségeit óhajtja elszámolni, míg a Szolnoki Alkalmazottak Egylete sem elszámolást, sem pedig felhasználási tervet nem küldött az Orsz. Tanácshoz.

Az 1912. és 1913. évi államsegélyről együttesen számolt el a Nógrád vármegyei Nemzeti Intézet, mely a két év alatt rendelkezésére bocsátott 1000 K segélyen 3 könyvtárat létesített, melyeket Érsekudvaron, Szinóbanján és a balassagyarmati róm. kath. legényegyletnél helyezett el.

Az 1913. évi államsegélyről elszámolási kötelezettségüknek eleget tett egyesületek és testületek jelentéseinek adatait a következőkben ismertetjük:

Az *Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület* az 5000 K államsegélyből a könyvek beszerzésére 4100 koronát fordított. Ez összesen 12 népkönyvtár létesült összesen 4500 K értékben, még pedig egy 1000 K népkönyvtár Budapesten az egyesület központi hivatalában, két 400 K népkönyvtár Egerben a m. kir. 10. honvédgyalozezred 2. zászlóaljánál és Nagyváradon a m. kir. 4. honvédgyalozezrednél, végül kilenc 300 K népkönyvtár Aszód, Élesd, Heves, Jászberény, Kispest, Nagykáta, Rákospalota, Soroksár és Tiszaföldvár községekben.

A *Délmagyarországi Közművelődési Egyesület* államsegélye teljes összegét könyvtárak beszerzésére fordította s egy darab 1000 korona értékű könyvtárat Debreczenben helyezett el a DMKE internátusába, míg 9 darab, egyenként 500 korona értékű könyvtárat a következő helyeken állította föl: Ótelek áll. el. iskola, Makó Erzsébet szeretetház és DMKE ifj. leány-egyesület, Vinga DMKE-fiók, Titel DMKE-fiók (pótlásul a kolera-járvány miatt megsemmisített könyvtárért), Szeged ág. h. ev. iskolaszék, ev. ref. iskolaszék, Kereskedő Ifjak Egyesülete és Kereskedők Egylete.

A *Dunántúli Közművelődési Egyesület* elszámolása 386'77 korona túlkiaadással zárult. A segélyből 574'51 K-t a tavalyi túlkiadás fedezésére fordított, 3640'40 K-t új könyvtárak könyvanyagának beszerzésére és szállítási költségeire, 200 K-t egyes könyvek megszerzésére, 25'50 K-t könyvkötésre, 822'53 K-t könyvszekrények elkészítésére s 113'83 K-t az utóbbiak szállítására fizettetett ki. Az államsegélyen létesített új könyvtárak közül egy-egy 500 korona értékű vándorkönyvtár Légrádon, Duna-szentgyörgyön, Komáromban, Sümegen és Zsidán, egy-egy 300 korona értékű népkönyvtár pedig Balatonalmádiban, Kerkaszentmiklóson, Németladon, Ravazdon és Tatabányán nyert elhelyezést.

Az *Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület* 1913. évi népkönyvtári kiadásai 7335'93 koronára rúgtak, mely összegből a 2335'93 koronányi túlkiaadást az egyesület saját vagyonából fedezte. Ez összegből 3435'3 korona könyvek vásárlására, 2059'50 korona könyvkötői munkálatokra, 1375 korona könyvszekrények készítésére, 136'13 korona pedig csomagolási és fuvar költségekre

esik. A beszerzett könyvanyagból 15 EMKE-népkönyvtár került ki, amelyeket Cserefalva, Déva (2 db.), Gyergyóbékás, Haró, Havadtő, Héderfája, Kékesvásárhely, Mocsolya, Óradna, Plojest, Sósmező, Szamosudvarhely és Vajasd községekben, továbbá Nagyszébenben a m. kir. 5. honvéd táborigyűszred 2. ütegénél helyeztek el.

A *Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület* új könyvtárak szervezésére 2836·75 koronát, a nyitrai közkönyvtár fenntartási költségeire 700 koronát, a Vasárnapi Könyv előfizetésére 486 koronát, a Központi könyvtár pótgjegyzéke kinyomatására 120·64 koronát, könyvkötői munkálatokra 408 koronát s az 1912. évi túlkiadás fedezésére 495·60 koronát, összesen tehát 5046·99 K-t fizetett ki, amiből a 46·99 K túlkiadást az 1914. évi államsegélyből fogják pótolni. Új népkönyvtárak létesültek Aranyosmaróton és Zsitvaújfalun, új ifjúsági könyvtárak pedig Apafalva, Batizfalva, Garamvezekény, Kakaslovnicz, Nyitracehi, Poprad és Vigvár községekben.

Az *Uránia tudományos egyesület* 40 munkásgimnáziumi könyvtárát gyarapította egyenként 63 kötetrel 168·40 K értékben. Ebből 33 kötet volt a szépirodalom 73·70 korona értékben.

Az *Országos Magyar Iskola-Egyesület* 950 korona költséggel Dunaharaszti községben állított föl egy 1000 korona értékű népkönyvtárát. A mutatkozó maradványt, a tavalyi 50 korona maradvánnyal együtt tőkésítették s több évi hasonló maradvánnyal egyésítve, majdan egy újabb könyvtár fölállítására fogják fordítani.

Az *Eperjesi Széchenyi-Kör* könyvvásárlásra 1900 koronát, a könyvtári szolga jutalmazására pedig 100 koronát fordított. Az új könyvekből kilenc régebbi könyvtár gyarapodott s egy új könyvtár létesült, utóbbi Kiszébenben az Ev. Nőegylettel kapcsolatban.

A *Kassai és Abaúj-Tornamégyei Közművelődési Egyesület* elszámolása 33·69 korona túlkiadással zárult. Az egyesület hiányzó könyvek pótlására 47·89 koronát, könyvkötői munkálatokra 39·30 koronát, nyomtatványokra 351·50 koronát, a 2 nép- és 14 vándorkönyvtár kicserélésével fölmerült költségekre pedig 170 koronát költött. A legutolsó tétel azonban nem végleges, mert a költség-

jegyzékeket még nem terjesztették mind be az egyesület pénztárába.

A *nagyvárad*i Szigligeti-Társaság államsegélyéből népkönyvtárai részére 139170 koronát könyvbeszerzésre és 13540 koronát könyvkötésre használt föl.

A *budapesti Szabad Lyceum* 1500 korona segélyét teljes összegében új könyvek vásárlására használta föl. A beszerzett műveket az egyesület szabadtanítási telepeinek nyilvános könyvtárában helyezték el.

A *III. ker. újlaki iskolai népkönyvtár* 300 korona államsegélyéből és a tavalyi segély 2817 korona maradványából 20598 koronát új könyvek beszerzésére és 100 koronát könyvkötésre használt föl.

A *központi Kath. Legényegylet* 300 korona segélyéből 20345 koronát számolt el mint új könyvek beszerzésére és bekötetésére fölhasznált összeget.

A *békéscsabai központi népkönyvtár* a Nagyrét- és Fényes-tanyai könyvtárak számára 128 koronán 2 új könyvszekrényt szerzett be s 82 koronát gyarapításukra fordított.

A *csikszeredai róm. kath. főgimnázium* közművelődési könyvtára részére nyert 1000 korona segélyből 15541 koronát könyvkötésre, a maradványt pedig új könyvek beszerzésére fordította.

A *felkai Tatra-Múzeum* könyvvásárlásra 24440 koronát, könyvkötésre pedig 5560 koronát adott ki.

A *gyomai népkönyvtár* 170 koronán egy új könyvszekrényt készítettett, míg 3070 koronát új könyvek beszerzésére fordított.

A *hódmezővásárhelyi közkönyvtár* 1800 korona segélyéből 156256 koronát könyvek vásárlására s 4710 koronát könyvkötésre számolt el, míg a maradvány könyvkötői munkálatok kifizetésére fog szolgálni.

A *kassai Kazinczy-Kör* 900 korona államsegélye terhére 500 koronát könyvbeszerzésre, 200 koronát könyvek újrakötetésére és 200 koronát a fűtés és világítás költségeire számolt el. Itt említjük meg, hogy a Kör ez év végén könyvtárát az Abaúj-Tornavármegyei Közművelődési Körnek engedte át, mivel a népkönyvtár ügyét kikapcsolta programjából.

A *kecskeméti népkönyvtár* 243'33 koronát könyvvásárlásra s 56 koronát könyvek bekötésére használt föl.

A *körmöczbányai Magyar közművelődési Egyesület* 50 koronát egy szekrény s 200 koronát új könyvek beszerzésére fordított.

A *kézdivásárhelyi róm. kath. főgimnázium* 1000 korona segélyéből könyvkötésre 89'30 koronát, leltári fölszerelésre 0'90 koronát és 908'80 koronát új könyvek beszerzésére használt föl.

A *marosvásárhelyi Székely Társaság* 300 korona államsegélyét teljes összegében fölhasználván, 220 koronát új könyvek vásárlására, 30'60 koronát könyvjegyzéke kinyomatására és könyvkötésre 40'40 koronát fordított.

A *Torontálvármegyei Magy. Közművelődési Egyesület* könyvszekrényre 100 koronát, könyvvásárlásra 506'7 koronát s könyvkötésre 201'10 koronát használt föl.

A *pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület* könyvbeszerzésre 635'87 koronát, könyvkötésre és nyomtatványokra 203'20 koronát, kezelési díjakra 80 koronát, takarításra 72 koronát, biztosításra 8'62 koronát adott ki s ekként elszámolásra 0'21 korona maradvánnyal zárult. A könyveket az egyesület dohánygyári és közkórházi fiókjaiban helyezték el.

A *pozsonyi Toldy-Körnek* az 1912. évi maradvánnyal 937'50 korona állt rendelkezésre, amiből a Kör 380'50 koronát könyvkötésre, 329'5 koronát könyvek vásárlására, 130 koronát nyomtatványokra és 107'50 koronát a könyvtár átköltöztetésénél fölmerült költségek részleges fedezésére használt föl.

A *székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium* 1000 korona államsegélyének elszámolása 120'77 korona maradvánnyal zárult. A kifizetett 879'23 korona összegből 719'73 korona új könyvek beszerzésére s 159'50 korona könyvek bekötésére esik.

A *Temesvár-Józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet* 1000 korona államsegélyéből új könyvek beszerzésére és bekötésére 800 koronát, a könyvjegyzék kinyomatására pedig 200 koronát fordított.

A *zilahi ref. főgimnázium* 1000 korona államsegélyéből 992'42 koronát számolt el, amiből 695'68 korona új könyvek

beszerzésére, 154 korona az olvasóterem bútorozására s 14250 korona villamos szerelési munkálatokra esett.

A *zolyomi városi könyvtár* 77690 koronát új könyvek beszerzésére, 16310 koronát könyvek bekötésére s 60 koronát egy könyvszekrény elkészíttetésére fordított.

Államsegélye teljes összegét új könyvek beszerzésére fordította a budapesti *vakok nevelőintézete*; a *Szociális Missio-Társulat Nővédelmi Hivatala*, mely a könyvek egy részét a kath. Női Patronage leány-otthonában (IX., Mihálkovits-utca 16.), másik részét pedig a Szociális Szemináriumban (I. kerület, Krisztina-körút 125. szám) helyezte el; a *Magyar Izraelita Kézmű- és Földmvelési Egyesület*, mely a könyveket tanoncotthonának adományozta (VII., Damjanich-u. 48.); a III. ker. *ág. h. ev. egyház-község*, a III. ker. *Nép- és Iskolai könyvtár*, az *Erzsébet Népakadémia*, a VI. ker. *Angyalföldi Népkönyvtár-Egyesület*, VI. ker. *Népkönyvtár-Egyesület*, a VIII. ker. *Általános Közjótékonyági Egyesület*, a IX. ker. *Nép- és Iskolai Könyvtár*, a X. ker. *Nép- és Iskolai Könyvtár*, a cibakházai *Leány-Egyesület*, a *komáromi városi könyvtár*, a *nagyvárad*i közkönyvtár, a *Szeredi Kör*, a *temesvári* gyár-, erzsébet-, ferencvárosi és népirodai könyvtárak a *tiszafüredi Múzeum- és Könyvtáregylet*, a DMKE *újvidéki* osztálya, a *verseczyi Magyar Ifj. Önképző-Egylet* és a *zsombolyai Erzsébet-kózkórház*.

Az 1913. évi államsegélyről a jelentés lezártaig csupán felhasználási tervet nyújtottak be a következő intézetek és testületek: az *aradi Kölcsey-Egyesület*, mely segélyén az újtelepi, ségai, Gizella-utcai és szentpétertéri népkönyvtárakat kívánja fejleszteni; a *berzeviczei* áll. elemi iskola, mely egy könyvszekrényre 50 koronát, új könyvek vásárlására pedig 150 koronát irányzott elő; a *győri Népkönyvtár-Egyesület* és a *makói városi könyvtár*, mely a segély egész összegét új könyvek beszerzésére kívánja fordítani; a Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet *miskolczi* fiókja, mely Braille-papíros beszerzésére 25 koronát, új könyvszekrényre 95 koronát, másolási díjakra 85 koronát, könyvek bekötésére 95 koronát irányzott elő; a *nagykanizsai városi közkönyvtár*, mely a nyert 3000 korona államsegélyből 1000 koronát új könyvek bevásár-

lására s 2000 koronát bútorozási költségekre szánt, míg a vakok *temesvári* ipari képző és foglalkoztató intézete részletes költségvetés helyett csupán annak kijelentésére szorítkozott, hogy a nyert összegben Braille-rendszerű könyveket fog készíttetni. Végül a *zágrábi* MÁV elemi iskola segélyét a hiányok pótlására, a *zágrábi Magyar Társaskör* pedig új könyvek beszerzésére irányozta elő.

Az 1913. évi államsegélyről sem fölhasználási tervet, sem pedig elszámolást nem küldött a *budapesti Könyvtár-Egyesület* és a *gyöngyösi* állami gyermekmenhely, mely ezúttal első ízben részesült 300 korona segélyben.

Régebbi államsegélyekről elszámolásukkal még mindig tartoznak a következő intézetek: a *belényesi* Polgári Olvasókör, a *turóczzsentmártoni* népkönyvtár az 1907. évi segélyek maradványáról, a *beregszászi* népkönyvtár 1910. évi segélyéről, az *érköbölkúti* népkönyvtár az 1911. évi s a *győri, hajdudorogi, munkácsi, temesvár-gyárvárosi, erzsébetvárosi, ferencvárosi és népirodai* népkönyvtár, továbbá a *szolnoki* Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete és a *Zágrábi Magyar Társaskör* az 1912. évi segélyekről. Végül a *Beregvármegyei Köz művelődési Egyesület* 1911. évi államsegélyéről mindmáig nem terjesztett be fölhasználási tervezetet.

Nagyobb népkönyvtárak, illetve a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó tudományos közkönyvtárak gyarapításaként az iparfelügyelők évi jelentésének 30 példánya, mint a m. kir. kereskedelemügyi miniszterium ajándéka került szétosztásra, BERCIK Árpádné úrnő pedig férje összegyűjtött műveiből 70 példányt bocsátott a Tanács rendelkezésére, melyek az adományozó által kijelölt s javarészt a Tanács vagy Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó közkönyvtáraknak küldettek meg. KÚN Dániel könyvkereskedő cég, RÁKOSI Viktor, BÁRSONY István, ENDRÓDI Sándor, SZIKRA, BÉKEFI Antal, TELEKES Béla, SZABÓNÉ, SZEMERE György, LAMPÉRT Géza, SZABÓ Endre, CSERZY és VÉRTESY Gyula 1—1 művének 50—50 példányát ajánlotta föl ajándékképp a Tanácsnak, melyek sorozatonként kerültek szétosztásra a vidéki népkönyvtárak között. A Népkönyvtári Címjegyzékből a kassai Rákóczi-Múzeum kapott 20 példányt kapott, VAY Péter gr. Kelet művészete és műizlése

cimű díszművéből pedig 60 példány került a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium ajándéka gyanánt népkönyvtáraink közt szétosztásra. Ugyancsak a vallás- és közoktatásügyi minisztérium RÉVAI Nagylexikonából is 75 példányt bocsátott Tanácsunk rendelkezésére, minthogy azonban e példányok vételárának fedezése az Orsz. Tanácsra hárul, amely erre jelenlegi költségvetési keretei között nem képes, a lexikon példányait elraktározta mindaddig, még a törvényhozás a javadalom megfelelő emelésével lehetővé nem teszi az esedékes vételár törlesztését. A könyvadományok során említjük meg azt a körülményt, hogy a Tanács ez évben a Vasárnapi Könyv című hetilap 300 példányára fizetett elő. A folyóiratot több vidéki népkönyvtár címére küldették.

A népkönyvtárak ideiglenes gyarapítását és fölfrissítését szolgálják azok a 30 kötetes vándorkönyvsorozatok, melyekből az idén a második tizet indította útnak a Tanács. Beszerzésükre 2000 koronát irányoztak elő, de a tétel kifizetése az 1914. év I. felére maradt. A sorozatok közül négy-négy Egyekre és Nagyszébenbe, egy-egy pedig Szepesófalura és Talpasra került az ottani népkönyvtárak kiegészítése gyanánt. A könyvek, elhelyezésükre is szolgáló puhafaládákba csomagoltan, szeptember hó folyamán küldettek meg rendeltetési helyükre.

Ama régebben megkezdett akciót, melynek célja a m. kir. földművelésügyi minisztérium által létesített gazdasági népkönyvtárak szépirodalmi anyagának fejlesztése s ezzel cselekvőképességük fokozása, az 1913. évben 40, egyenként 100 korona értékű könyvsorozat adományozásával vitték előbbre. Ily adományban a következő gazdasági népkönyvtárak részesültek: Apagy, Lábod, Öttevény, Visegrád, Abafalva, Bánréve, Csetnek, Csíz, Feled, Klenócz, Osgyán, Alsó-, Felső-Hagony, Rimatamásfalva, Sajógömör, Tornalja, Várgede, Tiszolcz, Gömörpanyit, Szilicze, Pelsőcz, Balatonalmádi, Csetény, Baracska, Herczegfalva, Baranyabikal, Berkesd, Kóny, Csepreg, Gyalóka, Czakóháza, Nagyczenk, Döbrököz, Felsődorogh, Kercseliget, Tarony, Könye, Felsőgalla, Pénzeskut, Murahely és Rábakéthely.

A régebbi könyvtárak időközi kicserélésére és kisebb pótlások eszközzésére fenntartott összeg terhére a következő kiadásokat eszközölték: Fuvarköltségekre kifizettek a halmágyi könyvtárnál 5·10 koronát és Pusztaszentimrén 8·10 koronát. Apróbb javításokra Németlipcsén 5 koronát és Cameral-Moraviczán 3·60 koronát, egyéb évközi kiegészítésekre 1028·46 koronát adtak ki, 50.000 drb könyvtári térítvény kinyomatására pedig 432 koronát fordítottak. Végül a budafoki áll. polgári iskolánál lévő könyvtárak 250 korona segélyt utalványoztak.

Jutalmak címen a Tanács az 1913. évben 5350 koronát fizetett ki. E jutalmak szétosztása felől a Tanács december 4-iki ülésén határozott. Az 500 koronás nagyjutalmat ezúttal a folyamodók közül KONCSEK József közs. igazgató-tanító nyerte el a gyomai községi népkönyvtár megteremtése, kifejlesztése és szépen fejlődő forgalma körül szerzett érdemeiért. A rendes jutalmak során a Tanács a saját hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői közül négynek 150—150, tíznek 100—100, háromnak 75—75, tizenkilencnek 50—50 koronával, egy DKE-könyvtár kezelőjének 75 koronával és tíznek 50—50 koronával, tíz EMKE-könyvtár kezelőjének 50—50 koronával, két FMKE-könyvtár kezelőjének 100—100 és hatnak 50—50 koronával, négy Julián-egyesületi könyvtárkezelőnek 100—100 koronával leendő jutalmazását határozta el. A jutalmazottak száma tehát 70-re rúgott. A fennmaradó 650 koronát a DMKE nyolc kezelőjének jutalmazására irányozták elő, de az egyesület régi és új vezetősége eltérő véleménye következtében ez összeg az 1913. év folyamán szétosztásra nem került s felhasználása tárgyában a végleges döntést a Tanács 1914. évi első ülésére halasztotta.

Az 1913. év forgalmáról 1300 könyvtártól kéretett jelentés, de e megkeresés csupán 1133 könyvtárnál járt sikerrel és ez 1133 könyvtár összes forgalma 992.560 kötetet tett, amiből szépirodalomra 750.172 kötet, tehát az egész forgalom 760/0-a esik. Egy-egy könyvtár átlagos forgalma 876 kötet volt. A könyvtárak könyvanyaga 467.345 kötetből állt s így átlagban minden egyes kötetre 2·2 kikölcsönzés jut.

A kikölcsönzések jó egyhete: 146.428 kötet a 42 fővárosi könyvtárra esik. E 42 intézet között a VI. ker. Nép- és Iskolai könyvtár vezet 52.354 kötetes forgalmával. Több mint 20.000 kötet olvasásáról számoltak be az Erzsébet-népakadémia (24.573 köt.) és a X. ker. Nép- és Iskolai könyvtár (29.340 köt.); 10.000 kötetnél nagyobb forgalomról számolnak be a IX. ker. Nép- és Iskolai könyvtár (12.048 köt.) és a X. ker. MÁV gépgyár (13.173 köt.).

10.000 kötetnél nagyobb forgalmat mutattak ki a következő vidéki városok és községek könyvtárai:

Egyek	---	---	---	---	---	16.715 kötet forgalommal,
Győr (Népkönyvtár-Egyesület)	---	---	---	---	13.405	“ “
Hódmezővásárhely (Központ)	---	---	---	---	35.442	“ “
Komárom	---	---	---	---	17.896	“ “
Nagybecskerek (Közműv. Egyesület)	---	---	---	---	12.224	“ “
Nagykanizsa	---	---	---	---	39.418	“ “
Temesvár (Józsefváros)	---	---	---	---	24.957	“ “
“ (Belváros)	---	---	---	---	13.897	“ “

10.000 és 5000 kötet volt a forgalom Arad-Ségán (6712 kötet), Bicskén (8193 kötet), Hegybányán (5248 kötet), Iglón (9318 kötet), Kecskeméten a városi könyvtárban (6138 kötet), Mezőtúron (8796 kötet), Miskolczon a Mozdonyvezetők Otthonában (6490 kötet), Nyitrán a FMKE köponti könyvtárban (9440 kötet), Pécssett a központban (7172 kötet), a budai (8760 kötet) szigeti (5610 kötet) és Zsolnay-gyári fiókokban (6420 kötet), Selmeczbányán a városi népkönyvtárban (5349 kötet), Temesvárott az Erzsébetvárosban (7472 kötet) és a Gyárvárosban (5368 kötet) és Tordán (7728 kötet).

1000-et meghaladta, de az 5000-et nem érte el a használt kötetek száma 140 vidéki könyvtárban, vagyis a jelentést tett vidéki könyvtárak 12·820/0-ában. A kikölcsönzések száma százon alul marad 125 vidéki könyvtárban, azaz 11·440/0-ban. A legkevesebbet: 4—4 kötetet az alsóárpási és a mezőörményesi könyvtárból vettek ki. A forgalom teljesen szünetelt 14 vidéki könyvtárban, ami 1·20/0-nak felel meg.

Az 1133 könyvtár közül csupán 2, tehát alig 0·20% állománya haladta meg a 10.000 kötetet. 10.000-en alul maradt, de legalább 5000 kötetből állt 8 könyvtár (közte 3 fővárosi), vagyis alig 0·70%; 5000-en alul maradt, de legalább 1000 kötetből áll 54 könyvtár (közte 8 fővárosi), azaz 4·769/0; 500 kötetten felül van, de az 1000-et nem éri el 111 könyvtár állománya, ami 9·80/0-nak felel meg; 100-nál kevesebb kötet van 24 könyvtárban, vagyis jó 20/0-ban; állományát nem mutatta ki 99 könyvtár, tehát jó 90/0, míg a könyvtárak 76·340/0-ában a kötetszám 500 és 100 közt ingadozik.

A könyvtárak évi jelentésének rovataiból az is kiderül, hogy a könyvtárkezelők közül kik részesülnek állandó díjazásban s habár számuk még mindig igen csekély, az emelkedés ezen a téren is megállapítható. Míg 1912-ben csupán 62 könyvtár fenntartó hatósága díjazta állandóan kezelőit, addig 1913-ban ez a szám 70-re emelkedett. A kezelőknek folyósított állandó tiszteletdíj összege ez évben 13.544 koronát tett.

Csak kevésbé kielégítő a községek áldozatkészsége a népkönyvtárügy fejlesztése érdekében. Az 1133 könyvtár közül csupán 44 (1912-ben 49), tehát a kimutatást beküldő intézeteknek nem egészen 40/0-a részesült a községek pénzbeli segélyében. E segélyek összege 10.812·14 K-ra (1912-ben 11.380·53 K) rugott s így az állam által e célra fordított 142.000 K évi javadalomnak alig 7·620/0-át tette, vagyis messze alatta áll annak a minimumnak, melyet az olyan, elsősorban községi érdekű intézménynek, minő a népkönyvtárügy, fejlesztésére joggal elvárhatunk.

Kölcsöndíjak címén 36 könyvtár 1126·75 koronát, birságokból pedig 56 könyvtár 335·62 koronát vett be.

Ama föladatának, hogy hivatalos látogatások révén személyes érintkezés útján igyekezzék a helyi társadalom érdeklődését a múzeumi és könyvtári ügy iránt ébren tartani és a hatáskörébe tartozó gyűjtemények állapota felől helyszini szemle útján tájékozást szerezni, a Tanács ez évben is iparkodott megfelelni. MIHALIK József előadó, orsz. felügyelő a dunaharaszti, czeglédi és görömbölyi népkönyvtárakat látogatta meg s a Tanács képviselő-

tében részt vett az aradi kulturpalota megnyitásán. Ugyancsak részt vett az aradi ünnepeken dr. FERENCZI Zoltán tanácsstag is, aki tartalmas beszédben tolmácsolta az Országos Tanács üdvözlétét; GULYÁS Pál népkönyvtári szakmegbízott pedig a balatonszemesi, füzesabonyi, nagymarosi, dunabogdányi, balatonkenesei, esztergom-vizivárosi, perbetei, kiskúnhalasi, berettyóújfalui, rákosligeti, kúnszentmiklósi, vágsellyei, balatonalmádi, dunamocsi, kispesti, bényi és nyitrai nép- és vándorkönyvtárakat vizsgálta meg, továbbá részt vett a FMKE pöstyéni közgyűlésén és az aradi kulturház fölavató ünnepélyén. A kiküldöttek tapasztalataikról s az esetleges szükséges intézkedésekről írott jelentésekben tájékoztatták a Tanácsot. Javaslataik úgy a népkönyvtárkezelői jutalmak, mint a könyvtári javadalom jövőendő szétosztásánál megfelelő figyelembe vétettek. Végül megemlítjük, hogy RAFFAY Sándor budapesti ág. h. ev. lelkész a Tanács anyagi támogatásával Halléban járt az ottani magyar könyvtár tanulmányozása ügyében. Részletes jelentését a Múzeumi és Könyvtári Értesítő is közzétette.

Az Országos Tanács kiadásában az év őszén látott napvilágot dr. GULYÁS Pál népkönyvtári kézikönyvének második, bővített kiadása «A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése címen, a Múzeumi és Könyvtári Kézikönyvek sorozatának IV. kötete gyanánt. A mű mintegy négy ívvel bővült s a fejezetek száma az új beosztás következtében tízről húszra emelkedett. A mű kiadása az előirányzott 3600 koronával szemben 3317 koronába került s ebből még az év folyamán eladott példányok árából 978 korona térült meg.